

Naročnina mesečno
18 Lir, za inozem-
stvo 31.50 Lir - ne-
deljska izdaja ce-
loletno 34 Lir, za
inozemstvo 65 Lir.
Ček. rač. Ljubljana
10.650 za naročnino
in 10.349 za inserate.
Podružnica:
Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

SCOVENECC

Izbaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Abbonamenti: Mese
18 Lire. Estero, me-
se 31.50 Lire. Edi-
zione domenica, an-
no 34 Lire. Estero
65 Lire. C. C. P.
Lubiana 10.650 per
gli abbonamenti,
10.349 per le in-
serzioni.
Filiale:
Novo mesto.

Vojno poročilo št. 1150

Sovražni napadi na Siciliji odbiti

Hrabrost divizije »Livorno«

Sovražni 12.000 tonski parnik zletel
v zrak, težka križarka in trgovski
parnik zadeta

Glavni stan italijanskih borožnih sil objavlja:
Na Siciliji so bili ponovni sovražni napadi
odbiti. V bojih preteklih dni se je s hrab-
rostjo posebno odlikovala divizija »Livorno«.
Skupine bombnikov in bojnih letal so na-
stopale v podporo oddelkom vojske ter učinkovito
napadale zbirališča čet in sredstev. Tekom teh
bojev so bila sestreljena štiri sovražna letala.
Dvejni in ponočni nastopi italijanskega in nem-
škega letalstva so prizadeli nasprotnemu ladjevju
novo izgube. V zrak je zletel 12.000 tonski
parnik, natovoren z municijo, ki ga je zadelo
neko naše torpedno letalo.

Nasa letala so tudi zadela težko križar-
ko in trgovski parnik srednje nosilnosti.
Nad Sardinijo je neko naše izvidniško letalo
sestrelilo sovražni bombnik.

V poznih jutranjih urah današnjega dne so
skupine sovražnih letal vrle mnogo bomb na Rim
ter povzročile škodo, ki se še ugotavlja.

Torpedno letalo, ki je potopilo 12.000 tonski
parnik med napadom, katerega omenja današnje
poročilo, je vodil kapitan Francesco di Bella iz
Rocche Lamere (Messina).

Skupini torpednih letal, ki je v vodah vzhod-
no od Sicilije potopila 9000 tonski trgovski parnik,
kar je omenilo uradno vojno poročilo št. 1149, je
poveljeval korvetni kapitan Giuseppe Pighini iz
Reggia Emilia.

Zakaj Rooseveltovi in Churchillovi oklici Italijanom Kako hočejo Anglosasi obiti oviro italijanskega odpora

Rim, 17. jul. AS. Hudi boji, s katerimi italijan-
ski narod obvladuje vdor, so privedli Churchilla
in Roosevelta do tega, da skušata s politično ofen-
zivo po bližnji obiti oviro italijanskega odpora.
Dejstvo, da bo treba osvojiti italijansko ozemlje
s pomočjo izčrpanih, nevarne in zelo dragocene
invazije, gotovo ni privlačilo za vrhovni povelj-
stvi Anglije in Amerike, ki morata naglo nekaj
storiti, ker tekmujejo v hroty s Japonsko in
Nemčijo glede novega oboroževanja in novega na-
čina bojev. Očitno je, da bi bila v tem trenutku
vdaja Italije zelo po godu Londonu in Washing-
tonu, in sicer iz mnogih razlogov, ter bi bila za
Anglosase ključ do zmage. Seveda Anglosasom
prija misel, da je treba napraviti iz Italije veliko
strateško in oskrbovalno oporišče za naskok na
Evropo in da bi radi uporabljali italijanske želez-
nice, italijanska pristanišča, italijansko žetev, ita-
lijansko industrijo potem, ko so izželi francosko
limono in limono francoskega kolonialnega imperi-
ja. V nesrečo za Churchilla in Roosevelta pa pa-
metni in izraziti čutoma za stvarnost obdarova-
ni italijanski narod v vsej globini domneva pre-
padi uničenja, nečestnosti, ponižanja, oropanja ter
bede, v katero bi London in Washington vrgla
Italijo. Ko je Churchill iznašel prispodobno o palici
in korenju, govoreč o Italiji, je pozabil, da se
obrača do najbolj plemenitega in inteligentnega
naroda na svetu. Sklep talijanske vlade, da takoj
sporoči po tisku in radiu narodu poslanico Roose-
velta in Churchilla, jasno pove Angliji, Ameriki
in ostalemu svetu, da obvladuje v Italiji vladno in
narodno edina narodna misel. Zgodovinska naloga
Italijanov gotovo ni v tem, da bi se dali izčrpati
od Anglosasov in da jim prepustijo domovino in
njena vojna oporišča. O bizkrcanju v Siciliji so
se Italijani sami po sebi pobratili v obrambni vo-
lji, da zajeze vdor, in v ofenzivni volji, da požene-
jo tujca s svete zemlje domovine. Nočejo biti
zasedeni, teptani in izropani od požrešnega in ro-
kovnjaškega tujca. Sleherni politični ali diplomati-
ski manevar, ki s tem ni v skladu, je odločno in
neizprosno obojen, da se žaljivo zaradi neuteme-
ljenosti bedastih in smešnih poizkusov. V ostalem
se v Londonu Rooseveltove in Churchillove izjave
strogo kritizirajo. Ta dokument bo prišel v zgo-
vino kot manifest o palici in korenju.

Napačni korak

Bern, 19. julija. AS. Nekateri listi v posebnih
uvodnikih razčenjujejo lažno poslanico, ki sta jo
Churchill in Roosevelt naslovila na italijansko ljud-
stvo. Tako piše ravnatelj lista »Basler Nachrichten-
ten«, da je ta poziv samo propagandna anglosa-
rska listina, ki ima namen sejati paniko med Ita-
lijani. Toda ravno zaradi pomanjkanja jasnosti je
to listina, ki lahko podpre italijansko propagando.
To se lahko zdi kot paradoks, pa je vendar res-
nica. Gre za dobro sestavljeno listino, če namerava
odvzeti življenje premaganim narodom. Ni pa ra-
zumljiva, če hoče ohraniti začetni program, ki je
preveval oba anglosaška voditelja. Če hočejo ohr-
niti ta program, tedaj se je treba vprašati, zakaj
so zavzeli tako avtoritativni ton. To se da razlo-
žiti samo na ta način, da sta oba avtorja listine
upala, da bo njun klic naletel na popoln uspeh med
italijanskim ljudstvom. Če pa ne dosežeta cilja in če
se grožnje italijanskemu narodu izpremenijo v srditi
odpor, kaj se bo tedaj zgodilo? Italijansko ljud-
stvo ljubi samo jasen položaj in gotovo noče, da se
kdo norčuje.

Tudi »Journal de Geneve« objavlja članek svo-
jega ravnatelja. Clankar poudarja, da Italijani lju-
bijo točnost in dodaja, da bi klic obeh zaveznikov
mogoč imeti kakšno oporno točko, če bi omenil
točnejše predloge, ne pa da je o izraženi nadi go-

Neuspeli sovjetski napadi pri Bjelgorodu in Orlu

Sovjeti zgubili 337 tankov — Nemške podmornice potopile 10 ladij s skupno 62.000 tonami

Hitlerjev glavni stan, 19. julija. Vrhovno po-
veljništvo nemške vojske je objavilo danes poro-
čilo:

Sovjeti so tudi včeraj zman naskakovali naše
postojanke v južnem delu vzhodnega bojišča. Pri tem
so utrpli ponovno hude krvave izgube in izgubili
337 oklepnih voz.

Na kubaniskem mostišču je sovražnik
zaradi svojih hudih izgub ustavil svoje napade. Na
Miusu so Sovjeti nadaljevali svoje poskuse za
prodor, ki pa so se vsi razbili ob odločnih proti-
napad.h naših čet.

Severno od Bjelgoroda so bili razbiti v
več valovih napadajoči pehotni in oklepni oddelki
Sovjetov že pred našo glavno črto.

Na celotnem področju pri Orlu so odbile
naše čete v menjajočih se borbah so-raznika na
številih mestih s posebno hudimi izgubami. Na
ostalem vzhodnem bojišču so Sovjeti izvedli samo
uspešne krajevne napade.

Letalstvo je s svojimi oddelki uspešno po-
seglo v boje na težjih obrambnih bitkah in je bilo
uspešno v številnih letalskih borbah. Romunski
lovci so pri tem sestrelili 17 sovjetskih letal.

Na Siciliji nudijo nemške in italijanske
čete deloma v gubljenem bojevanju sovražniku
še nadalje ogorčen odpor ter so zavrnile južno
od Catanije napade za prodor angleških pe-
hotnih in oklepnih sil, ki jih je podpiralo težko
topništvo z morja in močne letalske sile. Nem-
ški in italijanski letalski oddelki so podnevi in
ponoči obstreljevali prevozno mornarico so-
vražnika v vodah okrog Sicilije z velikimi
uspehi.

Pri obrambi napadov na nemške konvoje
ob norveški in nizozemski obali je bila potop-
ljena ena sovražna podmornica, var-
nostne pomorske enote in nemški lovci pa so
sestrelili 5 letal. Štiri nadaljnja sovražna letala,
med njimi eno veliko pomorsko letalo so bila
uničena nad Rokavskim prelivom in

Atlantikom. Izgubljeno je bilo eno lastno
lovsko letalo.

Preteklo noč so preletela posamezna so-
vražna vznemirjalna letala nemške ozemlje.

Nemške podmornice so potopile v borbi
proti sovražnemu dovozu ponovno 10 ladij s
skupno 62.000 br. reg. tonami.

Berlin, 19. julija AS. Kakor se je izvedelo
iz pristojnega vira, je nemška podmornica na

Crnem morju potopila sovjetski trgovski par-
nik srednje tonaje.

Amsterdam, 19. julija AS. Število smrtnih
žrtv sovražnega letalskega napada na Amster-
dam znaša 150 mrtvih, nad 100 oseb pa je bilo
ranjenih, od tega 53 zelo hudo. Izpod ruševin
cerkve sv. Roze so izlekli 15 trupel. Bomba je
zadela cerkev, ki je bila služba božja. Med go-
jenici šole, ki je blizu cerkve, je bilo 15 otrok
ubitih.

Vloga Španije v sedanji vojni Velik govor voditelja Španije generala Franca

Madrid, 19. julija AS. Na seji sveta španske
Falange so generala Franca pozdravili z veli-
kimi demonstracijami. Po poročilu, ki ga je o
delu tega odbora podal minister za dela Giron,
je svet odobril dvoje odlokov, od katerih se
prvi nanaša na volitve županov, drugi pa na
ureditev dela po občinskih uradih. Takoj nato
je spregovoril general Franco, ki so ga navzočni
navdušeno pozdravljali z vzkliki »Franco, Fran-
co!« Omenil je, da je Falanga sklenila, naj se
svet sestane vsako leto na dan pred obletnico
ustanovitve slavnega gibanja, da se pokloni
onim, ki so padli za obnovo Španije, ter da so
se od 18. julija 1936 dalje domoljubne težnje
španske vojske zle s krepitvami španskega na-
roda in je tako nastala v Španiji politična in
duhovna enotnost.

General Franco je potem dejal, da Španci
ne smejo pozabiti na preteklost, da ne zabre-
dejo znova v polom ter da je treba povabiti vse
Špance, naj pretehtajo svojo vero in svojo za-
vednost, to pa zato, ker tuja propaganda — je
nadaljeval — rada potvarja resnico falangistič-
nega gibanja in zanikuje narodni preporod.
Treba se je spomniti — je poudaril general
Franco —, da je samo avtoritarni režim lahko
rešil domovino iz razvalin, ki so jih prinesli
črni dnevi svobodnjaške monarhije po republi-
kanski dobi, in da je falangizem bil in ostane
avtoritarna oblika vladavine.

Potem je poudarjal nujno potrebo, da fa-
langistično gibanje bolj ko kdaj koli budno
stoji na straži, zakaj nevarnosti, ki groze na-
rodom, so se zaradi vojne še povečale. Dejal je,
da si zdaj nihče ne sme delati kakšnih utvar.
Kapitalistični svobodnjaški sistem je izginil za
vselej in se ne bo mogel nikdar več vrniti,
ker so se narodi preveč močno strnili, da br-
njajo pravično stvar. Vojne pospešujejo stvar-
jalni in razvojni postopek narodov — je po-
udaril Franco —, postopek, ki je prišel tako
daleč, da so narodi spoznali komunistično ne-
varnost. Španija vedno določneje in natančneje
spoznava to nevarnost. Komunistem je še zlasti
nevaren v časih stiske, in se je v Španiji razvil
v dobi stiske leta 1934 do 1936.

General Franco se je nato vprašal, kaj bi
nastalo iz Evrope, če bi evropski narodi pod-
legli in bi se komunistem razlil čez celino, po-
tem pa je poudaril, da na boljše vishke namene
z Evrope, Afriko in Azijo gledajo z veliko za-
skrbjenostjo vsi državni poglavarji. Vendar pa
— je dejal —, Španija lahko jasno gleda v
svojo bodočnost, saj se zaveda svoje moči.

Falangistično gibanje pomeni pravično re-
šitev narodnih vprašanj na duhovnem, gospo-
darskem, političnem in socialnem področju.
Končno pa je Franco še pristavil: »Mi se ne
vmešavamo v notranje zadeve drugih narodov
in zahtevamo, da drugi spoštujejo to, kar je.

Španija ustvarila s svojimi žrtvami. Španija za-
vrata svobodnjaštvo, toda sodeluje pri upravl-
janju države in španski narod zares čuti vodstvo
tako na duhovnem kakor na gospodarskem in
socialnem področju.«

Omenjal je nato spletke nekaterih starih po-
litičantov, ki so bili v službi svobodomislecev in
so delali vedno po navodilih iz tujine. Tam so se
rodile vse zarote in izdajstva nad Španijo. Franco
je dejal, da takšne spletke, ki jih navduhujejo iz-
seljeni svobodomisleci, španske vlade prav nič ne
skrbe. Omenil je nato, da je pred letom dni za-
povedal, da imajo vstop v falangistične vrste vsi,
ki si v preteklosti niso nakopali hude odgovorno-
sti, seveda, če so pripravljeni sodelovati pri na-
rodni obnovi. Poudaril je, da to dovoljenje še ne
pomeni kakšne upravičenosti za špekulacije v tu-
jini, ki bi delala na to, da bi se spet povrnilo ti-
sto, kar ne bi bilo v skladu s stvarnostjo sedanjega
trenutka. Izjavil je, da bo vlada z vsemi silami
podpirala falangistično gibanje, nato pa svoj go-
vor končal z besedami: »Ne dovoljujemo, da bi
kdo spravljal v nevarnost našo vero, obstoj naša
domovine in enotno narodno politiko.«

Njegov govor, ki so ga poslušalci večkrat
ustavili z vzkliki, so na koncu pozdravili z mo-
gočnimi manifestacijami. Zborovanje se je kon-
čalo z vzkliki: »Franco, Franco!« in s himno
»Obličje k soncu«.

Madrid, 19. julija. AS. Sedmo obletnico obsto-
ja falangističnega gibanja so z velikimi slovesnost-
mi praznovali v vsej Španiji. V glavnih središčih so
bila velika zborovanja delavcev in falangistov. V
Madridu je bilo veliko zborovanje strokovničarjev
in falange na trgu Almeria, kjer je general Fran-
co v navzočnosti članov vlade in politične junte
ter voditeljev strokovnih organizacij razdelil na-
grade delavcem in podjetjem. Državni poglavar je
bil sprejet z navdušenimi manifestacijami in je v
svojem govoru praznoval zgodovinski dan ter očr-
tal, kako se je Španija obnovila z naporom svojih
sinov. Popisal je delo socialne pravičnosti, ki jo
je opravil režim in potrebo, da se vsi Španci zbe-
rejo v duhovni enotnosti pod znakom falange. Go-
vor so navdušeni poslušalci večkrat prekinili z
odbovanjem in ob koncu so generalu Francu
množice delavstva priredile navdušene manifesta-
cije.

Proslava španskega praznika v Rimu

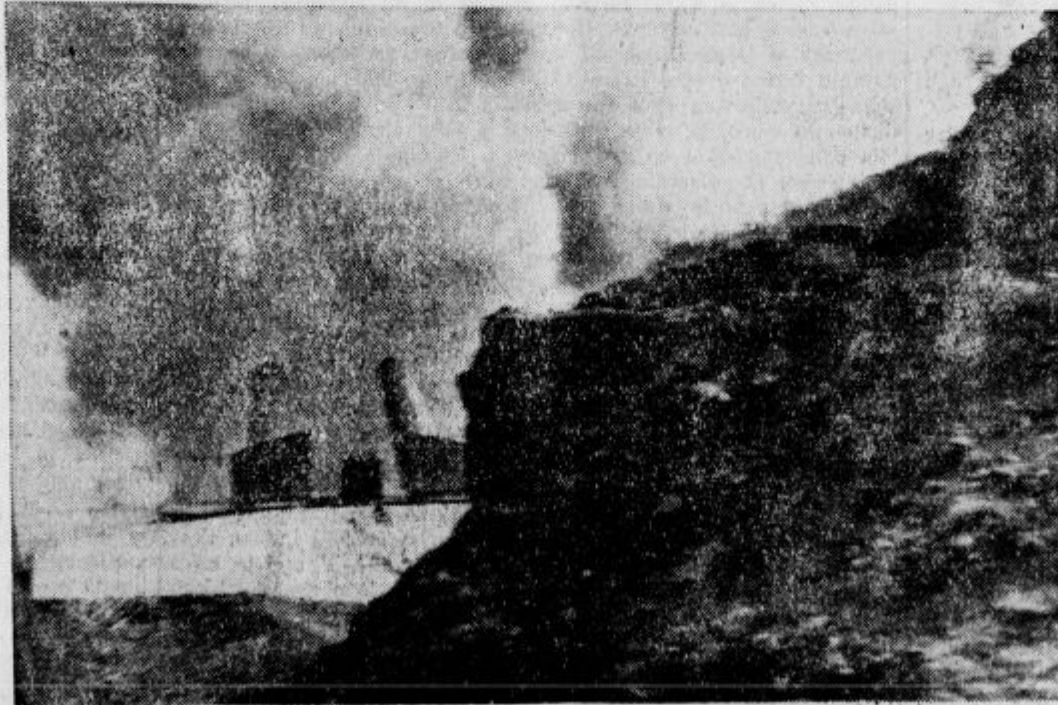
Rim, 19. julija. AS. Za sedmo obletnico za-
četka vojne za špansko osvoboditev je bila tu-
di v Rimu včeraj v španski narodni cerkvi
sv. Marije služba božja, katere so se udeležili
španski veleposlanik pri Kr. dvoru in pri Vati-
kanu. Nato je bil v prostorih španskega vele-
poslaništva pri Vatikanu prirejen sprejem. Po-
poludne pa je španski veleposlanik pri italijan-
skem dvoru v prostorih veleposlaništva sprejel
špansko kolonijo in španske legionarje.

Gnili temelji Rooseveltove politike

Roosevelt je moral odstaviti dva voditelja amer. vojnega gospodarstva

Buenos Aires, 17. jul. AS. Severnoameriški tisk
objavlja z velikim poudarkom pismi, s katerima je
Roosevelt odstavil Wallacea kot predsednika ame-
riške komisije za gospodarsko vojno in Jesse H.

Jonesa kot revizorja odbora za finančno obnovo
v povojni dobi. Bistvene točke teh pisem niso na-
slovljene samo na oba prejemnika, temveč tudi na
javnost Zedinjenih držav, ki je nemalo zbegana za-

Italijanska artiljerija, postavljena na nekem sredozemskem otoku

radi skandaloznega vedenja mnogih intimnih sode-
lavcev predsednika, ki uporablja že nekaj časa
nekakšen osteniativni patriotski ton in ki mu je
bila velika skrb, da postavi kamen na nasprotstva
med Wallacejem in Jonesom. Ta nasprotstva so
bila nevarna zaradi morebitnega nezaželenega
razvoja tudi v pogledu hude kampanje proti Roo-
seveltu, ki jo je započela republikanska stranka.
Čeprav dopušča, da sredi kritične borbe za na-
rodno varnost ni dovolj časa za raziskavo o resnici
glede nasprotujočih si verzij o gospodarskih
transakcijah v zvezi z obrambo dežele, izjavlja
Roosevelt, da nima nobenega namena dovoliti ka-
kršno koli načelno kršitev svojih navodil glede
objav o političnih nesporazumih ter o obnašanju
voditeljev in ustanov države, čeprav v polni meri
upoštevajo živčno napetost, pod katero poslujejo
vladni funkcionarji v vojnem času. Sledijo nato
odloki, ki jih je izdal predsednik osebno zaradi
Wallacejeve in Jonesove nediscipliniranosti. S te-
mi odloki preneha obstojati organizma, ki sta ji-
ma predsedovala. Nadalje navaja pismo podrobno
nalogo in funkcije novega urada za vojno gospo-
darstvo, ki mu bo predsedoval sam, kakor tudi
delokrog in nadzorstvo nad novim vodilnim oseb-
jem. Kar se tiče skladov, s katerimi bo lahko raču-
nala nova gospodarska ustanova pod neposrednim
vodstvom urada za vojno mobilizacijo, se Roose-
velt epuša v upravne podrobnosti, ki dokazujejo
njegovo težnjo, da bi zajamčil amerišnemu ljudstvu
v bodoče večjo diskretnost s strani ljudi, ki uprav-
ljajo javno imetje; zagotavlja tudi, da bo industrijs-
ke in finančne transakcije v zvezi z obrambo Ze-
dinjenih držav in delo za tako zvano gospodarsko
obnovo v povojnem času nadziral sam. Na ta način
se potrjuje, če je bilo to sploh potrebno, admi-
nistrativna gnoloba in zmešnjava v Rooseveltovem
demokracičnem režimu, kakor tudi potreba po vi-
dih korekturah celo v deželi, ki se ponaša s
neobzdrano moralno liberalnostjo.

Gospodarstvo

Sprememba najvišjih cen za kavarniške obrate

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja:

Člen 1. Za kavarniške obrate v mestu Ljubljani se določajo sledeče najvišje cene, ki veljajo za postrežbo pri mizi: (prva cena za I. druga za II. in tretja za III. kategorijo):			
Črna kava, kapucin	lir	5.—	2.70 2.50
Mazagran	"	4.—	3.20 2.80
Čokolada, kakao	"	5.—	4.— 3.50
Porcija čaja	"	4.50	3.60 3.10
Porcija čaja s citrono	"	4.75	3.80 3.30
Čaj v kozarcu	"	3.50	2.80 2.50
Čaj v kozarcu z citrono	"	3.75	3.— 2.60
Punč, grog	"	6.50	5.20 4.60
Limonada vroča	"	3.—	2.70 2.50
Malinovec, oranžada	"	3.50	2.80 2.50
Limonada	"	3.—	2.70 2.50
Oranžada S. Pellegrino, ¼ l	"	6.—	4.80 4.20
Mineralna voda, soda 2 del	"	2.—	1.60 1.40
Pivo steklenica ¾ l	"	6.—	4.80 4.20
Vermut znamke: Martini, Co-			

ra, Cinzano in Gancia	"	4.—	3.20 2.80
Vermut druge vrste	"	3.50	2.80 2.50
Malaga — marsala	"	4.50	3.60 3.10
Amerikano	"	4.50	3.60 3.10
Bitter Campari	"	4.50	3.60 3.10
Fernet Branca	"	4.50	3.60 3.10
Med, marmelada	"	5.—	4.— 3.50
Sladoleđ porcija	"	5.—	4.— 3.50

Člen 2. Kolikor ne odreja naslednji člen drugače, ostanjejo za postrežbo pri točilni mizi v veljavi najvišje cene, določene z naredbo z dne 1. oktobra 1942-XX št. 186.

Člen 3. Za vina veljajo najvišje cene, določene za gostinske obrate in kavarne z dne 8. junija 1943-XXI št. 65.

Člen 4. Kolikor niso spremenjene s to naredbo, ostanjejo v veljavi določbe naredbe z dne 1. oktobra 1942-XX št. 186.

Člen 5. Ta naredba stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Razdelitev nagrad zmagovalcem pri pokrajinskih delovnih tekmah

V nedeljo ob 11 dopoldne so bile na sedežu pokrajinskega Dopolavora razdeljene nagrade prvim trem zmagovalcem od vsake skupine, ki so tekmovali v okviru delovnih tekem v Ljubljani. Tekme so potekale v mesecu aprilu in maju in so bili izidji že objavljeni.

Predsednik izvršnega odbora inž. Carra je nagradjen ob tej priliki sporočil pozdrave Visokega komisarja in Zveznega tajnika za Ljubljansko pokrajino ter je nato orisal potek tekem. Pohvalil je tekmovalce, ki so se vsi izredno potrudili, podarjajoč pomembnost delovnih tekem, ki naj pomagajo mladim uslužbencom doseči potrebno spretnost in strokovno dovršenost.

Iz Hrvaške

Hrvaška opera znova povabljen na gostovanje na Dunaju. Vodstvo hrvaške državne opere v Zagrebu je dobilo od ravnateljstva dunajske državne opere ponudbo za ponovno gostovanje na Dunaju. Hrvaška opera je ponudbo sprejela ter bo med gledališkimi počitnicami določila program, s katerim bo gostovala v novem gledališkem letu pred dunajskim gledališkim občinstvom.

Vrnitev romarjev iz Marije Bistrice. Dne 12. julija so se vrnili v Zagreb udeleženci letošnje zaobljubne procesije Zagrebčanov k Mariji Bistriški. Po vrnitvi v Zagreb so se romarji pred cerkvijo sv. Petra uvrstili v novo procesijo, ki se je potem pomikala po zagrebških ulicah pred stolnico. Tu je bila priložnostna pridiga, nakar je zagrebški nadškof podelil vsem blagoslov z Najsvetejšim.

Uspeh dnevnih hrvaških knjig. V dnevih, ki so bili posvečeni hrvaški knjigi so posamezne zagrebške založbe prodale okoli 9000 knjig v skupni vrednosti nad en milijon kun. Med drugim je prodala Matica hrvaška nad 1000 knjig, Družba svetega Hieronima 1000 knjig, knjigarna »Preporode« 1841 knjig, založba »Evropac« 1784 knjig, založba Welzek nad 600 knjig, Savremena biblioteka 846 knjig, Hrvatski izdavaški bibliografski zavod 595 knjig, knjigarna Horvat okoli 500 knjig in knjigarna Kugli 560 knjig.

Banjaluški državni uradni-zadrugetarji so dobili svoj dom. Banjaluško uradno-komunalno zadrugništvo je praznovalo letos 25. letnico svojega uspešnega delovanja. Ta jubilej je proslavilo z blagoslovitvijo svojega društvenega doma, v katerega se je že vselila zadruga poslovalnica s trgovino, uradniška kreditna zadruga in ostali zadrugni uradi.

V državnem rudniku v Kreki in v tamošnjih solarnah je trenutno zaposlenih okoli 6000 delavcev.

Naredba o mlinih. Hrvaško ministrstvo za narodno gospodarstvo je te dni izdalo posebno naredbo o mlinih, s katero je pooblastilo nadzorstvo nad mletjem žita. Po tej odredbi se mlini dele na trgovske mline in mline, ki meljejo na mero. Trgovski mlini meljejo žito samo za vojsko in prebivalstvo po mestih, ostali mlini pa za potrebe proizvajalcev in ostalih zakonitih lastnikov žitaric. Po novi naredbi o mlinih ne sme noben mlin od 10. julija vsakega gospodarskega leta dalje prevzemati v mletje potrebe sirovine, če za to nima predpisane dovoljenja za nadaljevanje dela. Od trgovskih mlinov bodo dobili to dovoljenje v bodoče samo neobhodno potrebni mlini, kateri bodo lahko v zadostni meri zaposleni, od ostalih mlinov pa zopet samo tisti, ki so v preteklem gospodarskem letu pravilno izvrševali svoje delo in katerih nadaljnji obrat je nujno potreben zaradi prehrane ljudstva ali če je lastnikom takih mlinov izvrševanje mlinarske obrti njihov glavni poklic. Nadzorstvo nad mletjem žita je v vseh mlinih poostreno ter bo n. pr. ministrstvo v posameznih trgovskih mlinih postavilo posebne nadzornike.

Iz Srbije

Nova trenja med Srbi in Hrvati v begunski londonski vladi. Budimpeštanski »Pester Lloyd« z dne 14. julija ima krajše poročilo iz Londona, v katerem pravi, da je v pred štirinajstimi dnevi sestavljeni novi begunski jugoslovanski vladi prišlo do velikih nesoglasij med srbskimi in hrvaškimi ministri. Po informacijah »Pester Lloyd« je sedanja begunska jugoslovanska vlada po svojem imenovanju izdala proglas, proti kateremu so takoj vložili oster protest hrvaški ministri, člani te vlade, ker omenjeni proglas Hrvatim ne zagotavlja niti tiste avtonomije, ki jo je hrvaškemu narodu dajal sporazum, sklenjen leta 1939 med voditeljem Hrvatske seljačke stranke dr. Mačkom in tedanjim jugoslovanskim ministrskim predsednikom Dragišom Cvetkovićem. Srbski ministri ne marajo priznati tega sporazuma ter se izgovarjajo, da Cvetkovića ni mogoče smatrati za pravega predstavnika srbskega naroda.

Uničevanje odmetnikov. Belogrski nemški dnevnik poroča, da so oddelki nemške in hrvaške vojske v zadnjem času uspešno nastopali proti ostankom odmetnikov v Srbiji v planinah južno od Morave ter jih uničevali, pri čemer jim je pomagalo povsod domače prebivalstvo.

Važne določbe glede podnajemnin iz stanovanjske uredbe s 27. IX. 1941, št. 115

Čl. 5. Podnajemnin, v kateri je uračunana uporaba, pranje in likanje posteljnega perila z brisačo vred, kakor tudi čiščenje, ne sme presegati sorazmernega zneska, ki ga plačuje najemnik sam, kateremu je prištel se primeren znesek za uporabo pohištva in za postrežbo. Osnova za podnajemnino mora biti celotna najemnina, ki je prijavljena davčnemu uradu za vse stanovanje, vstevši pritlikline, toda razdeljena s številom sob, ki jih celo stanovanje premore. Kuhinja in drugi prostori, ki služijo v gospodinjstve namene se računa kot ena soba. Za tako izračunano podnajemnino je dovoljeno povznanje:

a) v iznosu do 100% za sobe, ki so najmodernejše opremljene s kavčom ali naslonjačem in s souporabo kopalnice dvakrat na teden in s telefonom;

b) do 90% za sobe, ki so dobro opremljene in s souporabo kopalnice enkrat na teden;

c) do 70% z enostavno opremljenimi sobami in s souporabo kopalnice.

Za sobe, ki so bile podnajemnikom oddane že pred 15. marcem 1941, se višje najemnine ne smejo zahtevati.

Čl. 6. Pri eventualnih sporih glede določanja podnajemnin, o katerih govori gornji člen, bo odločala mešana komisija, ki bo ustanovljena pri vsaki upravni oblasti prve stopnje. V komisiji bo zastopnik najemodajalcev (iz Društva hišnih posestnikov), dalje zastopnik stanovanjskih najemnikov (iz Društva stanovanjskih najemnikov) in predstavnik upravnega oblastva prve stopnje, ki bo komisiji predsedoval.

Čl. 7. Kršitelji gornje odredbe bodo kaznovani z globo do 5000 lir in v hujših primerih z zaporem do treh mesecev.

Zaplemba imovine upornikov

Službeni list prinaša 17. julija v 57. koso odločbo Visokega komisarja, po kateri se zaplenja vsa premoženja in nepremična imovina brez izjeme, lastnika upornika Vardjana Antona, roj. v Črnomlju 6. avgusta 1903 in tam bivajočega na št. 97 ter Vardjana Josipa, roj. v Črnomlju 16. novembra 1911, čevljarija, bivajočega v Črnomlju št. 97. Oba se zapleni imovina v prid zavoda za upravljanje, likvidacijo in dodeljevanje imovine, zaplenjene upornikom v Ljubljanski pokrajini.

Obsodba vojaškega sodišča

Te dni je sodilo vojaško sodišče v Ljubljani Slavka Knipica, ki se je rodil 5. 2. 1904 v Ljubljani in je stanoval, dokler ni bil prebežan v sodne zapore, v D. M. v Polju. Knipic Slavko je obtožen: a) sodelovanja pri prevratniški družbi; b) članstva v oboroženi tolpi; c) posesti orožja in streliva brez oblastnega dovoljenja; d) ogražanja življenja članov oboroženih sil; e) sodelovanja v spopadov z vojsko na več krajih na Dolenjskem; e) atentata na javna prometna sredstva in sicer ceste in železnice; f) nasilnega odvzema osebne svobode, ker se je udeležil v juniju 1942 v bližini Verda napada na vlak, ki je vozil internirance, kjer je pomagal nasilno odpeljati okrog 300 oseb, ki so se vozile s tem vlakom, ko so bile prisiljene zapustiti vlak; g) namernega požiga, ker je v noči od 12. na 13. januarja 1943 z drugimi med napadom na St. Vid pri Stični zažgal tamkajšnje strojarne.

Vojsko sodišče je spoznalo Slavka Knipica za krivega vseh zgoraj naštetih obtožb in ga je obsodilo na dosmrtno ječo in na trajno izgubo častnih pravic z vsemi drugimi pravnimi posledicami.

Kmečki fant padel kot žrtev komunističnih zločincev

V soboto zjutraj je šel 31-letni kmečki sin-edinec iz Zavrha nad Borovnico Popek Janez čez Pokojišče skupaj s svojim očetom proti travniku, ki sta ga nameravala pokositi. Oba sta prišla v zase-do, ki so ga napravili komunistični tolovaji pod vodstvom tamkajšnjega domačina Babške. Komunisti so oba odpeljali nazaj proti njuni domačiji. Tam so sina zvezanega pretepli, nato pa odpeljali proti cerkvi, kjer ga je Babšek lastnorčno ustrelil. Nič boljše se ne bi godilo njegovemu očetu, če ne bi tedaj nastopila skupina vojakov, ki je slišala strelje, s katerimi je Babšek ubil Popka na cerkvenem pokopališču. Vojaki so takoj začeli zasledovati tolpo in so dva njena člana tudi ustrelili. Eden od teh dveh je bil morilec Babšek. V ponedeljek dopoldne so na Pokojišču pokopali Babška in njegovega pajdaša, v Borovnici pa neurečno žrtev komunističnega tolovajstva.

Vremenska napoved 20. julija, (torek): nadaljevanje lepega vremena.

21. julija, (sreda): čez dan pooblačitev in vetrovno, zvečer ali ponoči huda nevihta s plohami in viharji. Nevarnost strele.

Andrej Anžoni

22

Rako postanem javen delavec

Kakor bo na malih stvarah našel največ veselja, tako bo tudi med malimi ljudmi našel največ prijateljev in poštenih sodelavcev. Že v naprej pa naj napravi trden namen, da ne bo od ljudi in sveta veliko pričakoval. Potem se ljudi tudi ne bo bal in mu njihova spremenljivost in nestalnost ne bo grenila življenja. Sploh more ljudi trajno ljubiti le tisti, ki se nanje ne zanaša ampak se opira na drugo bolj zanesljivo pomoč.

Po teh kratkih uvodnih besedah si dovolimo nanizati nekaj podrobnejših nasvetov, ki bodo zlasti političnemu javnemu delavcu ugodno koristili.

Ne kaži se preveč

Politik naj se ne kaže preveč po ulicah, po javnih sprehajališčih, naj ne obiskuje prepogosto gledališč in javnih predstav. Mora se znati umakniti in živeti za sebe. Razen že navedenih razlogov za ljubezen do samote je zaslužen mož toliko bolj cenjen, kolikor manj se morejo ocenjevati tudi najmanjše in neizogibne napake, ki ga delajo enakega z vsemi drugimi ljudmi.

Naj bo dober z vsemi; naj govori z vsakim človekom preprosto, prijazno, ljubeznivo; zanima naj se za potrebe in težave ljudi, ki pri njem iščejo pomoči. Pomaga naj kolikor more. Vendar naj vedno ohrani gotovo razdaljo, ki ne pripušča prevelike domačnosti.

To kar je vsakdanje, ne cenimo. Človeka, s katerim lahko vsak čas govorimo kolikor nas je volja, bomo radi imeli, ljubili bomo njegovo pogosto družbo, vendar ne bo imel za nas onega pomena kakor drugi, ki se je znal obdati z videzom resne osamljenosti, ki ga želimo videti, govoriti z njim in slišati njegovo tehtno mnenje.

Politik naj ne dela pogostih obiskov, pa naj tudi ne pusti, da bi njega preveč obiskovali. Tudi naj se ne ukvarja in ne mudi z vsakim. Zaradi tega ga bodo morda nekateri napadali in mu očitali prevzetnost. Toda če bodo tisti, ki jih sprejema, dober in iskren kakor je treba, če bo znal zbrati okrog sebe nekaj pravih prijateljev, bodo oni mogli toliko dobrega o njem povedati, da se bo kljub očitkom nekaterih, da je napuljen, in sam zase, v javnosti utrdilo njegovo dobro ime.

Važna je okolica.

Vsak pomembnejši človek ima okrog sebe razne ljudi: nekateri so dobri, pametni, zvesti; drugi pa so koristolovci, puhloglavci, konjunkturisti. S spretnostjo in laskanjem se znajo uvrstiti v najožji osebni krog pomembnih oseb. Vsakdo, ki je na vidnem položaju, mora imeti odprte oči za svoj najožji krog. Vedeti mora, kako kdo živi, kakšno preteklost ima, s čim se bavi, kakne so njegove namere. Vse to je treba dobro vedeti. Če sliši, da ljudje godrnjajo zaradi nekoga iz njegove okolice, naj se pobriga, da zve resnico.

Naj pa nikar ničesar ne izda, da kaj ve, najmanj tistim, ki se jih tiče. Naj se dela, kakor da ne ve za njihove napačne korake. Šele tedaj, ko koristolovec misli, da je dosegel svoj cilj; kadar misli, da bo že zasedel zaželeno mesto, ki ga ni vreden, takrat naj nasprotni obzirno nastopi. Naj mu ne da zaželenega položaja. Naj ga ne spusti v zaupne službe, ampak naj z dobro besedo potolaži njegovo nejevoljo. Tako bo preprečil škandal in zgledovanje in polagoma očistil svoj najožji krog škodljivih tipov. Koristolovec, ki vidi, da so njegove namere spodletale, bo navadno opustil nadaljnja prizadevanja in šel svojo pot.

Večkrat pa se zgodi, da se zlasti politik ne-nadoma znajde iz oči v oči z vplivnim somišljenikom, na shodu, na železnici, v javnem lokalu, ki od njega nujno zahteva uslug, katerih mu po vesti in pameniti ne more dati. Je to neprijeten položaj, ko velja preprečiti spodtakljive nastope. Tudi takem primeru naj naprotni ostane miren in do skrajnosti vljuden. Naj ne vzkipi in postane surov. Če prosilec vsiljivo vztraja, naj mu z eno besedo, z obzirnim namigom da razume, da iz razlogov, ki morajo biti tudi prosilecu znani, njegovi želji ne more ustreči. Potem naj vstane, vzame klobuk in gre proti vratom. Same dovolj zgovorne geste! Dotičnik, če je razumen, bo hitro spoznal, da je partija zanj izgubljena in ne bo dalje silil. Vendar velja za veliko umetnost, ako kdo zna tako odbiti prošnjo, da ne odbije prosilca.

Eden od načinov, kako zberemo okrog sebe družbo dobro mislečih ljudi, je tudi ta, da odločno, načelno sovražimo vsako zlo, hudobijo, nizkotočnost, podlost, česar tudi pred nikomur in ob nobeni priložnosti ne skrivamo. Potem tudi drugi ljudje rajši pokažejo svojo karto.

Neprijetna družina so ljudje, ki vsak čas prihajajo po nasvet, katerega pa se nikdar ne drže. Se hujši so oni, ki z neprestanim razmišljanjem o sebi in o drugih zanašajo ncmir in obupno razpoloženje v naš krog.

V nedeljo, dne 18. julija t. l., je umrl najin soprog in oče, gospod

DANE ZALESJAK

Njegovo truplo leži v kapelici sv. Petra na Žalah.

Pogreb dragega pokojnika bo v torek, dne 20. julija 1943, ob petih popoldne izpred evangelijskega pokopališča.

V Ljubljani, dne 19. julija 1943.

Karolina Zalesjak, žena; Henrik Zalesjak, sin, in ostalo sorodstvo.

Ta položaj pa je predstavljal neko neprimliko. Carica je potrebovala nekoga, ki bi jo spremljal. Izmed treh caričinih dam je princesa Obolenska skrbela za dobrodelne ustanove in bila bolj tajnica kot dvorjanka. Prav v tem času je oskrbovala »eklatične« Njenega Veličanstva za vojne ranjenec. Druga dvorna dama pa se je nameravala v kratkem poročiti. Treba je bilo torej najti dekle, ki bi nadomestila princeso Sonjo, ne da bi bila uradno določena za mesto, ki ga je carica hotela ohraniti princesi. Carica je tedaj sklenila, da bodo prihajale v njej ostale dvorne dame druga za drugo, vsaka za dobo šestih tednov. Med damami, ki so bile v službi v zimi 1904—1905 je bila tudi Ana Tanejeva. Carica jo je silno vzljubila in jo imenovala za stalno namestnico princese Sonje. Če je carica rabila dvorjanko, ki naj jo spremlja na njenih potih, so poklicali Ano Tanejevo, ki je tako postala nekaka četrta dvorna dama v službi, ki pa za to ni prejela posebne plače in je tudi stanovala pri starših. V poletju 1905 je spremljala carico na potovanju po Finskem. Na tem potovanju je vez med carico in dekleom postala še ožja. Carica je izkazovala dekleto pravo matorinsko ljubezen in ji popolnoma zaupala.

Ta simpatija se je morda zdelo čudna tistim, ki so poznali Ano Tanejevo. Vsi so jo smatrali kot malo gosko in so se začudeni vpraševali, kako neki je mogla biti vseh razumni in izobraženi ženski, kakršna je bila carica. Bilo je več razlogov za to naklonjenost.

68

Eden izmed prvih razlogov je bil močan vpliv princeze Orbeljani, ki se je bala, da bi jo katera druga izpodrinila pri ljubljani vladarici. Prav zato si je želela poleg carice neko nepomembno osebo, ki bi ji ne mogla škodovati in bi tako lahko ohranila svoje mesto in caričino prijateljstvo. Prav zato si je z vsemi silami prizadevala, da bi zbližala carico z Ano. Prav ona je klicala dekle v palačo, vodila jo k raznim slovesnostim in na prehode, tako da jo je carica lahko videla. Ob velikih slovesnostih in slavnostnih pojedinah jo je predlagala za »časno službo«, za katero so navadno povabili častne dvorne dame drugo za drugo. Polagoma je to vlogo stalno prevzela Ana Tanejeva. Princeza Orbeljani je je ob takih prilikah celo odstopila svoje stanovanje v Carskojemo selu. Ana pa ni bila omejena, kakor so vsi domnevali. Hlinila je veliko navezanost na bolnico, ji posvečala vso svojo skrb in se kazala tako vdano, da se je kmalu za stalno preselila v carsko palačo. Pri tem prizadevanju jo je stalno podpiral oče, ki se je hotel okoristiti z nepričakovano naklonjenostjo, ki jo je uživala hčerka. V caričini družbi je Ana igrala vlogo ubogega dekleta, ki je domačji ne razumeje, češ da se njena verna in čista duša ne more strinjati z njihovimi posvetnimi stremiljenji. Dejanjsko se nikakor ni mogla pritoževati nad svojimi starši. Čeprav se je zdelo, da se odmika od svojeve, da bi se mogla z vso dušo posvetiti svoji vladarici, je v resnici prav s tem najbolj koristila svoji družini.

V mučnem razpoloženju, v kakršnem je bila carica leta 1905, ji je mlado, z vso dušo vdano dekle bilo v pravo tolažbo. Predvsem pa se ji je zdelo, da je odkrila v mladenki resnično verno dušo. Ker Ana ni bila izobražena in tudi ne lepa, zaradi česar je zaostajala za svojimi sovrstnicami, jo je carica še bolj ljubila. Prav to ji je še bolj utrdilo v veri o njeni čisti duši. V njej je našla zaželenosti tiste preproste vernosti, ki ji je bila tako draga v kmetiskem ljudstvu. V družbi je Ana bila videti nerodna in skoraj prostakša, še prav posebno poleg svoje mlajše sestre, ki je bila zelo lepa in nadarjena. Toda prav to, kar je svet preziral, je zadobilo večjo vrednost v caričinih očeh. V naklonjenosti, ki jo je gojila do

Ano, so bila združena različna čustva: želja, da bi ščitila to ubogo bitje, matorinska ljubezen do preprostega dekleta, ki bi skoraj lahko bila njena hčerka, želja, da bi vodila mlado in preprosto dušo v duhovnem življenju in privlačnost ne nenavadne ljudske mišelnosti, ki jo je odkrila v dekletu iz petrografske visoke družbe. Želela je tudi, da bi imela poleg sebe mlado bitje, ki se je zdelo, da so mu tuje vse dvorne spletke, deklico, pred katero bi se ne bilo treba polvarjati, ki bi ji mogla vse zaupati, tudi svojo pobožnost in celo svoje praznoverje, kateri bi lahko zaupala naloge, ki jih ni mogla zaupati niti svojim dvorjankam, niti spletnikim: da bi šla moliti v določene cerkev, da bi ji prinesla kakšne relikvije ali knjigo.

Do tedaj je bila caričina neuradna zaupnica gospodična Schneider, ki jo je ob njenem prihodu v Rusijo poučevala ruščino. Zdaj pa je gospodična Schneider postala vzgojiteljica carskih otrok. Sicer pa je bila na pol Nemka in protestantinja, zato ni mogla biti več caričina zaupnica v njenem vznesenem nacionalizmu, niti v njeni mišični vernosti, ki je bila popolnoma tuja malomeščanski mišelnosti gospodične Schneider. Čeprav je bila carici zelo vdana in silno navezana na njeno osebo, tako da je ni zapustila niti v izgnanstvu, vendar že dalj časa ni bila njena zaupnica v najintimnejših zadevah. To mesto je zdaj prevzela Ana Tanejeva, ki je bila carici vsak dan bolj všeč, posebno zaradi svoje pretrane verske vznesenosti. Zvedela je za skrivnost carjevičeve bolezni in je združila svoje molitve z molitvami nesrečne matere. Spoznala je Rasputina in seveda pokazala največje spoštovanje do njega.

Kmalu je ta navezanost prišla tako daleč, da je carica hotela stalno imeti poleg sebe svojo malo prijateljico. Dvakrat na teden jo je povabila v Carskoje Selo, se sprehajala z njo, jo vabila na kosilo ali na večerjo. Čitali sta skupaj in prepevali. Carica je zelo ljubila glasbo in se je že nekaj let posvetila petju. Včasih je povabila v carsko palačo baronico Stackenberg, soprogo dvornega dirigenta, da bi skupaj prepevali. Zdaj pa je pozabila nanjo kakor na vse ostale. Samo Ana Tanejeva ji je zdaj delala družbo, pela z njo in delila z njo vse zasebne opravke.

Iz časov, ko je imelo rokodelstvo pri nas »zlatno dno«

Včeraj dopoldne so se pretakale po dvoranih in hodnikih Narodnega muzeja spet procesije radovednih gledalcev. Sodijsko, da znaša povprečen nedeljski obisk okrog 700 oseb. Marsikoga si srečal z »Vodnikom« v rokah, še več pa je bilo kajpada takih obiskovalcev, ki so se ustavljali pri splošno znanih predmetih: pri orjaškem mamutu, pri modelu mostiščarjev, pri viteških oklepih in podobnem.

Namena mojega ponovnega obiska je bil dvojen: da bi obnovil nekaj vtisov, ki sem jih dobil pri prvem ogledu z ravnateljem dr. Malom, hkrati pa me je zanimalo zvedeti, s kakšno stalnico gledalci razstavljene zbirke. Zavil sem naravnost v V. dvorano I. nadstropja, v kateri je zbrano gradivo obrtno delavnosti v naših krajih.

Obiskovalci so se površno ozirali po »starem železju« na stenah, po starih urah, skrinjah, nagrobnih križih, cinasti posodi ter po keramičnih in porcelanastih izdelkih. Zanimivih cehovskih simbolov pod stropom ni nikdo opazil, o okovanih skrinjah pa tudi nikdo ni vedel omeniti, da gre za zgodovinske zakladnice, v katerih so spravljale obrtne zadruge svoje pisane pravice in privilegije. Ne bo torej odveč, če sežem po Grudnovi Zgodovini slovenskega naroda in obnovim nekaj spominov na začetke organiziranega obrtništva pri nas.

Ljubljanski krojači l. 1399

Iz zgodovine obrtništva vemo, da je bilo prvotno svobodno, in da so se bavili z izdelovanjem posode in orodja kmetje pozimi, ko niso bili preobremenjeni s poljskimi ali drugimi kmetijskimi deli. Pozneje se je razvil obrtniški stan, ki se je polagoma organiziral ter si zagotovil podobne pravice kot jih ima še dandanes. Začeli so ustanavljati zadruge ali cehje, to je strokovne obrtniške organizacije, ki so imele svoje posebne pravice glede proizvodnje in trgovanja.

Že v 14. stoletju so bili pri nas obrtniki organizirani v cerkvenih bratovščinah. O ljubljanskih krojačih piše dr. Gruden, da so imeli pri mestni cerkvi sv. Nikolaja bratovščino sv. Rešnjega Telesa in jim je bil določen oltar, katerega so sami oskrbovali. Vojvoda Viljem jim je dal l. 1399. privilegij, da smejo v Ljubljani izključno le oni izvrševati krojaško obrt. Listina vojvode Viljema pomeni pri nas prvo pomembno zaščito obrtniškega stanu. Približno v isti dobi so dobili take pravice tudi ljubljanski krznari.

Na višku je bilo cehovstvo v 15. stoletju. Razvilo se je zlasti v mestih, kjer so imeli organizirane cehje po posameznih panogah. V posebnih cehovskih statutih so bile določene pravice, učna doba vajencev pri posameznih strokah, odnos vajencev do mojstra in podobno. Zelo razvito je bilo obrtništvo v Škofji Loki. Tamojšnji krojaškim, čevljarjem, krznarskim, kovaškim, žebeljarskim, lončarskim in drugim združbam so dali pravice brižinski škofje (leta 1457).

Suha roba v zgodovini

Tudi o ribniški suhi robi beremo, da je izpričana že v 15. stoletju. Cesar Friderik je dovolil l. 1492. Kočevcem in Ribničanom, da smejo izvažati »razne lesene predmete, kakršne sami doma izdelujejo« preko meje. Nekaj podrobnosti o tem, katere predmete so izdelovali Ribničani, vzemo v Valvazorju. Ta omenja med drugim lesene krožnike, lesene sklode, vedra, rešeta in podobno.

Obrtni izdelki, ki so razstavljeni v V. dvorani Narodnega muzeja, so večinoma novejšega izvora. Dobrih 100 let je namreč od tega, odkar so poslali ustanovitelji muzeja vsem tovarnam in obrtnim delavcem poziv, naj bi posamezne svoje izdelke poslale v Ljubljano, kjer bi bili razstavljeni zaradi pospeševanja trgovanja z domačo obrtjo. Je pa v muzeju lepo število predmetov, o katerih je brez dvoma, da ima svojo starinsko vrednost. Pomembnejši so zbrani v omenjeni dvorani, obrtno razstavo pa dopolnjuje Grebenčeva zbirka na hodniku.

Od cehovskih znakov, ki jih vidimo v muzeju, omenjamo ključce (ključavničarji), škarje (krojači), pa vrče in skrinje. Tu je treba ločiti cehovske simbole od navadnih reklamnih oblikov posameznih obrtnikov, kakršne še dandanes vidimo ponekod na deželi. Zdravna organizacija je bila rokodelcem preteklega dobe močna opora. Varovala jih je pred šušmarji, ujevala je konkurenco in zagotavljala vsem rokodelcem pošten zaslužek. Rokodelci so bili stanovski zavedeni ter prizadevani, in kot tak ugledni član družbe. Zato je bil resničen stari pregovor: »Rokodelstvo ima zlato dno.«

Obrtna zbirka v muzeju je lepo urejena. Od starejših izdelkov vidimo zlasti predmete iz železa, bakra, medu in cina. Opazarjam na ročne izdelke okenskih in ograjnih mrež, na velike ključavnice, kakor tudi na različne ščitke, ročaje in okovje, kar vse so izdelovali za vrata, omare, skrinje in podobno. Način obdelave je različen. Nekateri predmeti so tlačeni, drugi spet gravirani ali stiskani. Vsekakor pa

se človek prepriča, da ni manjkalo našim starim smisla za lepo izdelavo. Nagrobni križi, ki jih vidimo na razstavi, so vsekakor prikupnejši od tovarniških izdelkov.

Zanimiva so svetila od navadnega kresila pa mimo smolnih in oljnih svetilk do petrolejk na steni, kakršne so še dandanes v rabi. Med kuhinjskimi pripravami omenjam klešče za ogenj, raženj, burkle, ogrevalnike, likalnice in drugo, kar je spadalo k starinskemu ognjišču. Tipični predmeti so razstavljeni v V. dvorani in na hodniku, precej gradiva pa je v skladiščih, kjer je na razpolago za temeljitejša študija.

V peti dvorani muzeja

Pri natančnem opazovanju namiznega pribora ugotovimo, kako različen je bil način okraševanja in kako različna snov, iz katere so ga izdelovali. Na ročajih opazimo okrasne žebeljčke, okrašeni pa so tudi s pločevino, z usnjem ali roženino. Za krožnike, sklode, skodelice, zajemalke, žlice in vrče je prišlo v navado pred 300 leti cin. S svojim srebrnim bleškom je bil ponos premožnejših kmečkih hiš. Posodo iz cina so izdelovali tudi v Ljubljani. V glavnem pa bi bilo reči, da so dajali v mestih prednost porcelanu, na kmetih pa lončeni posodi in delno tudi leseni.

Pisana je zbirka instrumentov za merjenje časa in teže. O posodici, napolnjeni s peskom, je treba vedeti, da je to tako imenovana pešena ura. Ure na kolesa so bile v srednjem veku še redkost in so jih imeli samo samostani in imenitniki. Dolgo je bila v navadi tudi sončna ura. Kot znamenitost v zbirki ur omenjam »niruberško jajce«, ki predstavlja vzorec začetka žepnih ur.

V obrtni dvorani vidimo dalje lepo zbirko

Župnik Viktor Čadež:

Zanimivi obredi in lepe navade v Banatu

Še nekaj o navadah v Banatu. — Blagoslov hiš na praznik sv. Treh kraljev je po Banatu močno razširjen. Po nekaterih župnijah gre tedaj duhovnik v večino hiš in jih blagoslovi; običaje morda na en dan sto hiš ali še več, toliko časa, da je blagoslov povsod opravljen, kjer so ga želeli. Pri tem ga navadno spremljajo cerkovniki in štirje strežniki. Tukaj je to primeroma lahko izpeljivo, ker so po deželi povsod samo velike vasi, ne kakor po naših hribovitih krajih, kjer so pogosto vasi silno raztresene.

Obredi in procesije.

Kat. cerkveni obrednik za Banat sloni v bistvu na ogrskem obredniku, čegar oče je slavniti ogrski kardinal in nadškof jezuit Peter Pázmány (umrl l. 1637), ki je tudi sicer kakor malokdo globoko posegel v ogrsko cerkveno življenje. Po njem se tudi imenuje Pasmaneum: še danes obstoječi konvikt za ogrske bogoslovce na Dunaju. V banatskem obredniku se poročni in pogrebni obred ter obred velikonočne procesije močno ločijo od obredov v rjnemskem oz. našem obredniku. Nekaj svojevrstnega in spodbudnega je tudi prvoobhajilni obred. V zvezi s tem naj omenjam še to: Če je v župniji godba, ista nastopa pri vseh kolikaj »boljših« pogrebih. V Pločici n. pr. imamo godbo na pihala, v sosednjem Skorenovcu imajo Madjari poleg godbe na pihala tudi godbo na godala (violinjski orkester). Ko sem tam 22. jan. 1942 vodil madjarski pogreb, je ta godba ob mrazu najmanj — 10° C svirala z malimi presledki ves čas med kake pol ure dolgo potjo na pokopališče. Kako so muzikantje mogli zdržati, mi je bilo uganka.

Pri procesiji sv. Marka je po tukajšnjem obredniku vrh običajnih molitev še ta posebnost, da se procesija ustavi pri kakih njivi, ki ni preveč oddaljena od župne cerkve, nakar se vrši blagoslov žitnih polj in to na prav slovenski način. Mašnik poje štiri evangelije — pri vsakem se obrne proti drugi strani neba — po vsakem evangeliju pa z roko blagoslovi žitna polja, vselej z drugačno molitvijo. Kjer so v kraju vinogradi, k sklepu blagoslovi tudi iste z daljšo, pomenljivo molitvijo. Vse to se opravi v latinskem jeziku kakor sploh večinoma vsi obredi. Med petjem evangelijev spletajo žene in dekleta iz mladih žitnih biljk male venčke, ki jih takoj po procesiji obesijo v cerkvi na raznih mestih ter jih pustijo do Vnebohoda. Če dežuje, se ves ta blagoslov izvrši v cerkvi.

Snaga in olika.

Še nekaj besed o tukajšnji cerkvi in o moji skrbni izročeni vernikov! Cerkev je majhna; nje oprava v marsičem spominja na betlehemsko revščino. Do župljanov večinoma nimam daleč, ker so skoraj vsi v eni vasi; le kakih 80 iz Bavaništa je oddaljenih blizu tri ure; tam so namreč skoraj sami pravoslavni; kar pa je katoličanov, so jih priključili pločiski župniji.

izdelkov steklarske in keramične proizvodnje. Od znanih starih steklarn velja omeniti najprej ono, ki so jo ustanovili l. 1722. podjetniki iz Hamburga v Melinah pri Tribuš. O tej bi lahko rekli, da je bila mednarodnega pomena. Steklenice so namreč izvažali na Španjo, kjer so jih napolnili z najboljšim vinom ter jih prodajali v — Indijo. Zastopane so skoraj vse vrste steklarske proizvodnje: marmorirano steklo, brušeno, barvano, navadno, benečansko, češko itd. Od domačih steklarn so zastopani izdelki iz Mojske Drage, Zagorja ob Savi, Javornika, Sv. Lovrenca na Pohorju, pa Trbovelj, da omenim samo nekatere.

Tudi majolična in porcelanska industrija nudita radovednemu gledalcu lep pregled od navadnih glinastih izdelkov pa do pristnega kitajskega porcelana. Umetnostnega zgodovinarja bodo zlasti zanimali vzorci pečnic in posoda iz gotske dobe, baročne, rokokojske, empirske in bidermajerske. Seveda ni bilo mogoče razstaviti vseh izdelkov v razstavnih prostorih Narodnega muzeja. Precej zgodovinskih dragocenosti tvornice obrtniške proizvodnje je tudi v Turjaški palači in pa v skladiščih muzeja.

Pri temeljitejšem ogledu muzejskih zbirk se človek prepriča, da je lepotno stremenje nekaj, kar je bilo dano že našim prednikom. Zdelo se je že, da bo industrializacija proizvodnje pokvarila umetniški okus. Stremecim sodobnim mojstrom, zlasti pa pedagoškemu prizadevanju naše obrtne šole pa gre za slugo, da se je spet začel buditi smisel za lepoto. O tem so nas prepričali zlasti obrtniške razstave na vselejnjih. Prav bodo storili »modernejši celice, če bodo posvečali naši umetnostni zgodovini obrtništva več pozornosti, in če bodo vzgajali svoj naraščaj v stremelju k solidnosti in lepoti. To bi naj bili temelji za novo »zlatno dobo«, katero želimo stremecemu obrtniškem naraščaju.

Protislovja laične morale

Pravimo, da Bog večkrat kaj ukrene in stori, kar je v človeških očeh nemogoče. Nasprotno pa človek mnogokrat misli, da bo naredil to, kar je v božjih očeh izključeno. V človeku je pač mnogo protislovnih elementov. Odkod je tudi razumljivo, zakaj mnogi, ki se smatrajo včasih za najbolj goreče predstavnike resnicoljubnosti, danes trdijo in se zaklinjajo na nekaj, kar potem jutri z vso silo pobijajo in se se bolj zaklinjajo, da večrajšnjega niso nikoli ne trdili niti poznali. »Ne poznam tega človeka!« Končno je to res nekaj razumljivega in včasih celo več kot razumljivega. To je pač nihanje življenjske stvarnosti, to je »agonija«, kakor bi rekel Unamuno, in v tej agoniji človek blasta po vseh sredstvih, ki mu utegejo koristiti v borbi za biti ali ne biti.

Tako namreč misli tudi sodobni človek, kakor je že nekoč mislil Shakespeare, ko je položil v usta svojega junaka tisti slavn, nepravilno slavn vzlik: »Biti ali ne biti, to tu je zdaj vprašanje.« Nepravilno slavn zato, ker se tako pogrešno poslušajo na življenje. V večini življenjskih primerov ne gre namreč za vprašanje »biti ali ne biti«, temveč za »biti tako ali biti drugače«. Shakespearejev junak bi mnogo bolje zadel, če bi povedal: »Biti tako ali ne biti tako, to tu je zdaj vprašanje!« Človek je namreč tako nespameten, da si v svoji življenjski agoniji ustvarja sama protislovja, same alternative, same »biti ali ne biti«, iz katerih se potem vrača poražen in osramočen, ko bi mesto tega svoje življenjske probleme mogel postaviti v formulo nasprotja, v »biti tako ali biti drugače« in se s tem izognil skrajni napetosti protislovja.

V podobno protislovje so padli tisti, ki še vedno upajo, da bodo postali bogovi brez Boga, moralni brez morale, dobri brez dobrote, človeški brez človečnosti, modri brez modrosti. Smešno protislovje, a resnično. Moralni brez morale! Laična morala, bi rekli z udomačeno besedo. To je mati, ki navaja otroka k poštenosti, pa ne ve, s čim bi to poštenost utemeljila. To je gospodarstvenik, ki bi rad uporabljal svoj kapital za namene poštenosti in resnice, pa zamenjava poštenost za nepoštenost, resnico za zmoto ali celo za — laž, tako lahko, kakor se zamenja papirnat denar za kovan drobiž. To je dekle, ki hodi vsak dan pred oltar sv. Antona Padovanskega, da bi ji ta tako priznan svetnik naklonil ljubezen njenega izvoljenca, ki je že nekaj let — srečen zakonski mož. To je književnik ali ideolog, ki se navdušuje za moralni prepoved družbe v enem poglavju, v drugem pa z raznimi »najnovejšimi znanstvenimi dokazi« pobija božje bivanje. To je vzgojitelj, ki je pripeljal s svojim laičnim vzgojnim sistemom celo generacijo v boljševizem. Končno, to so vsi, ki bi radi istočasno nekaj dosegli in ne dosegli, nekaj imeli in ne imeli, nekaj naredili in ne naredili, bi radi bili istočasno »biti in ne biti«, istočasno moralni in nemoralni.

Kar odkrito si priznamo, da je tako imenovana laična morala le uradna, sankcionirana nemoralna. Te odkritosti nas pač ni treba biti sram, saj ni isto kot cinizem. Cinizem bi bil, ko se s cigareto v ustih sklicuje na moralo, da laže izprazni bližnjemu njegov žep. Čemu ne bi priznali nemoralnosti kot nemoralnosti, čemu bi jo odevali v plašč najrazličnejših sistemov, ki je vsem skupno le to, da so si med seboj enako nemoralni! Čemu ustvarjati protislovje v teoriji, ko je praksa vse bolj globokotrsna in zgovernal! Nisi še namreč tako globoko padel, ko ziviš nemoralno, globlje si padel takrat, ko dokazuješ, da so tvoja nemoralna dejanja le izraz višjega in popolnejšega moralnega čustvovanja in hotenja. Kljub vsej človeški nemoralni bi bilo na svetu vendarle znošenje, če bi besede vrnil njihove pojme, še bolj pa dejanjem. Ne mislim tu samo na tistege vlomilce, ki je dal proslaviti za petdesetletnico svojega vlomilškega življenja po časopisju, temveč na občestvo vseh tistih, ki so že dolgo tega dali slovo vsaki krščanski morali ter si poiskali zavetje v raznih laičnih moralnih sistemih, ne morda zato, da tam dobe pohude in pomoči za moralnost, temveč da opravičijo lastno nemoralnost.

Že Pascal je v svoji zagriženi borbi proti »jezuitizmu« začel ločiti moralo od religije. Misli je pri tem, da opravlja bogoljubno delo. Razlika med njim in med današnjimi »laičnimi moralisti« je ta, da je Pascal molil: verujem, pomagaj moji neveri, dočim molijo laični moralisti: ne verujem, pomnoži mojo nevero! v.

Dijak,

ki hoče širiti svoje znanje, bo moral brati

„Svet“

KULTURNI OBZORNIK

Roman iz sodobne Indije

V prvi polovici »Jutrove« knjižnice, ki izhaja pod naslovom »Dobra knjiga«, je po velikosti in pomembnosti gotovo na prvo mesto treba postaviti veliki roman iz sodobne Indije »Prišlo je deževje«, ki ga je pisal ameriški pisatelj Louis Bromfield ter ga poslovenila Mira Pucova. Roman je izšel v dveh zvezkih ter vsebuje štiri dele v celoti na 625 straneh. Roman je iz najnovejših sodobnosti, saj je bil zaključen v New Yorku leta 1937. ter obravnava veliko naravno katastrofo v indijskem Rancipurju v l. 1936., ko se je sredi velikega poletnega deževja — monsuma — podrl veliki jez, kar je uničilo staro indijsko mesto. Bromfield je s tem romanom kmalu zaslovel po svetu ter je doživel v Evropi več prevodov, obenem pa tudi že filmsko realizacijo, ki smo jo videli tudi v Ljubljani. Tako so bila pri nas tla pripravljena za delo, ki je izšlo pred kratkim v lepem prevodu.

Bromfield nas v prvem delu tega romana seznani na Dickensov način s celo vrsto oseb od maharadža v Rancipurju in njegove žene, maharanije, njegovega 90 let starega svetovalca dewana, preko ministrov in vojaških vrst do družbe, ki se je v sobotah sestajala pri anglikanskem misijonarju Smiley in so jo med drugimi predstavljali Anglež Ransome, zdravnik-Indijec major Safka, polkovnik Moti, mohamedanec Rasid Ali Khana, upravnica bolnišnice MacDaid, voditelj Indijecv Džobnekar itd.; cela galerija obrazov iz indijskega in angleškega sveta. Kot najbolj izrazita Angleža iz vrst izkoriščajočega kapitalizma in dekadentnega zapadnjštva pa je predstavil milijonarja Hestona in

ženo Edwino. Tu so ljudje, ki vztrajajo zvesto v stari indijski tradiciji, verski in socialni, potem drugi, ki hočejo Indijo takoj priključiti novemu modernemu svetu ter pogaziti, kar je starega, predvsem verske razlike in predsodke; zopet tretji, ki predstavljajo slabo stran angleškega gospodarstva, ter četrti, ki delajo za sožitje vzhoda in zahoda. Na široko bazo je postavljen ta veliki sodobni roman, ki nosi značilen motto: »Med dvema svetovoma, ki je prvi mrtev, drugi pa nezmožen, da bi se rodil.« Mrtev je svet indijskih predsodkov kast in verstev, mrtev tudi angleški dekadentizem, nov svet moderne Indije pa se še ni rodil, dasi ima že mnogo ljudi, ki se bore zanj. In prav te je Bromfield, Amerikanec, ovekovalil v tem romanu. Na samem vrhu teh teženj pa sedita vladar Rancipurja maharadža in njegova stara žena, ki si zbereta za svoje sodelavce ljudi novega rodu. Ta veruje v — človečanstvo v humanističnem, ali če hočete — v izrazito liberalnem smislu. V tem romanu je težko govoriti o zgodbah, kakor je težko govoriti o zgodbah v Dickensovih romanih, ker jih je toliko, kolikor je oseb v povesti: vsaka je tu s svojo usodo in svojo zgodbjo, pa naj bodo še tako malopomembni ljudje, kakor so Ongležinji učiteljici Dickova ali Hogtova, žena bančnika Pukka Lila in ruska emigrantinja Lešinskaia. Tu ne gre samo za ljubezen med angleškim turistom in bohemom Ransomom ter misijonarjevo hčerko Ferno, pa tudi ne med majorjem Safkom in Edwino Hestonovo, temveč za dva svetova oziroma za nov red v Indiji, ki naj se porodi na razvalinah starega sveta. Da pa se je zrušil stari svet, je morala priti velika katastrofa. Ta pa, ki je tvarno lice starega sveta razrušila, je bila velika prirodna nesreča, ki se tu razraste na ravnost v simbol; porušitev jez, da potem voda cionarji še zažgo, da se sled še koreniteje zabiše.

To galerijo oseb predstavi pisatelj v I. delu. Predvsem svobodnoini krog okrog maharadža. Ta krog je izrazito protiduhovski, to je naperjen proti sektam v Indiji, toda čuti ti je jasno, da je sploh protiverski, tako proti krščanski dekadenci na Zapadu kakor proti angleškemu puritanizmu, temu »pokvarjenemu krščanstvu«, ki vidi v telesu samo podobo le. Nasprotno pa se ji ti ljudje predajajo ob »človečanstva« iz nujne, ne greha. Ransome — Ferna, Safka — plesalka, Bauer — Lešinskaia itd., ki si tako »tešijo nemir« in »koristijo zdravju« (155). Predvsem pa je dekadentna, naravnost prava angleška »cipa« žena enega največjih milijonarjev lorda Hestona. To so ljudje, ki se drugimi ženskami občujejo, kot se pa imajo namen ženiti, ali pa s katerimi so očejeni. V tem oziru pride že tu do veljave izraziti naturalistični etos kot pri Knittlu. V tako življenje v Rancipurju za časa velikega deževja »monsuma«, pa pride grozna katastrofa. II. del je posvečen tem grozotnim slikam, ki označujejo Bromfielda za izrednega pisatelja, in ki je dal filmu snov za monumentalne prizore. Saj je poginilo 9 tisoč ljudi ob zlomu tega »indijskega čudeša«, ki ga je postavil Zapad v Indiji. Če pomeni I. del. ekspozicijo, II. del oris katastrofe, pomeni III. del. središče romana in razplet. Tu se usoda vsakere prejemene osebe dopolni in spremeni. Maharadža umre, bankirja Hestona pobere kuga, polno znanih oseb utone, umre, znori itd. Vse, kar je zapad prinesel slabega v Indijo, izgine, kar je bilo sektantskega in starega, umre (dewana), kar je bilo plehkega, se očisti in postane globoko v skrbni za bolnike in umrle ter ponesrečence. Tu se očisti ljubezen Ransoma in Ferne, tu doživlja »cipa« milijonarka Edwina svoje veliko očiščenje in ljubezen; kot bolničarka v bolnišnici kužnih, se zaljubi ele-

poplavi stari Rancipur, katerega moderni revolucionarno in čisto v majorja Safko. Ti dve katarzi stopata v tem delu do polne veljave in sta najbolj vidni zgodbji v romanu. V III. delu pride samo še zaključek: tragična smrt Edwine, ki prvikrat doživi srečo ob smrtni uri, ko umira za tifusom in svoje milijonsko premoženje razdeljuje za indijske sanitetne ustanove in tiste, ki jih je mož zaničeval (bratu itd.). Postane velika in naravnost srečna: veliko človečansko doživlje človeka prerodi in ga napravi srečnega kot vera. To je vodina misel Bromfieldovega etosa. Tako Maharanija, kraljica, v zvezi s staro ameriško demokratino Phoebo in s pomočjo modernih ljudi, misijonarjevega sobotnega kroga, ki ga napravi za ministre, prerodi Rancipur, ki ga je prej v sveti jezi do vsega nazadnjaštva polkovnik Meti še zažgal. Zdjaj ni nobene ovire več za moderno mesto, ki bo pomenilo sintezo Indije in Zapada: ko bodo napredni ljudje Indije z naprednimi svobodnoinimi in v človečanstvo verujočimi ljudmi Zapada urejali v harmoniji ta svet, ki se imenuje Indija. Ljubezen do človeka, kakor se je pokazala v veliki nesreči leta 1936, naj bo temelj pametnemu egoizmu. Toda motijo še vedno taki ljudje, ki prihajajo iz Anglije, da Indijo izkoriščajo, nimajo pa smisla za njen napredek in civilizacijo. Tako je demonstriran na literarni način motto, postavljen v začetku, da je en svet indijske, orientalske zakonitosti že mrtev, nov svet moderne Indije se pa še ni rodil. Rodi pa naj se v znamenju ameriškega človečanstva, naravnega etosa.

Takšen je ta roman iz indijske sodobnosti, ki ima veliko literarno vrednost kot literarno delo, se ga v Dickensov panorami tipov, motil pa bo našega bralca s svojim ameriškim pragmatizmom, naturalističnim etosom. t. d.

Drobne novice

Koledar

Torek, 20. malega srpana: Česlav, spoznavalec; Marjeta, devica in mučenica; Hieronim, Emil, spoznavalec in ustanovitelj reda.
Sreda, 21. malega srpana: Prakseda, devica; Julija, devica in mučenica; Angelina, v. ova.

Zgodovinski paberki

19. mali srpan:
I. 1427. je umrl sin kneza Lazarja, prvi srbski despot Stefan Lazarevič. Po kosovski bitki je bila Srbija politično razcepljena: Vuk Branković je hotel nadaljevati borbo s Turki, Lazarjeva vdova knežinja Milica pa je videla, da je vsak nadaljnji odpor nesmiseln, posebno se, ker so začeli srbske zemlje ogrožati za Madžari. Zato se je pogodila s sultanom in priznala njegovo nadoblast: isto politiko je vodil tudi sin Stefan. Ko pa je Timurlenk, obnovitelj mongolske države, porazil Turke pri Angori ter ujel samega sultana Bajazita, se je Stefan zvezel z bizantinskim cesarjem, ki mu je dal naslov despot — tako se poletj imenujejo vsi srbski vladarji — in sklenil osvoboditi Srbijo. Naslonil se je na Madžare; cesar Sigmund mu je dal Mađvo s Beogradom, ki si ga je Stefan izbral za novo prestolnico. Po Bajazitovi smrti so se njegovi sinovi borili nad deset let za nasledstvo, v teh borbah je padlo tudi veliko Srbov, med njimi vsi Brankoviči razen Jurija in Stefanov brat Vuk. Ker Stefan ni imel sinov, je določil za naslednika nečaka Jurija Brankoviča. Stefan je razširil svojo oblast tudi nad Zeto in tako znova združil vse srbsko ozemlje od Save in Donave pa do Jadrana. Čeprav se je moral Stefan vse življenje vojevovati, je vendar skrbel za notranjo ureditev države. Krotil je samovoljno plemstvo in skrbel zlasti za gospodarski napredek države. Med njegovimi številnimi zgradbami je najznamenitejša samostan Manasija, ki je postal važno kulturno središče Srbov —

I. 1838. se je rodil v Gorizi alpinist Kugy Julij, oče je bil doma iz Podkloštra na Koroskem, mati pa je bila belá pesnikinja Jovana Vesela Kosevskega. Srednjo šolo je obiskoval v Triesteju, na Dunaju pa je dovršil pravo, nakar je vstopil v očetovo importno in komisijasko trgovino. Še kot gimnazijec se je zanimal za botaniko; ekskurzijam v Istrio in na Carso so kmalu sledili izleti v Alpe; zlasti se je oklenil Julijskih Alp. Svoje ture je popisal v številnih člankih in knjigah —

O življenju na ladajah skozi vekove

boste brali v „SVETU“

I. 1870. je francoski cesar Napoleon III. napovedal vojno Prusiji. Vojaški upor I. 1868. je pogl. špansko kraljico Izabelo, državni stanovi so ponudili krono princu Leopoldu Hohenzollerskemu, sorodniku pruskega kralja. Ta kandidatura je izzvala v Parizu in po vsej Franciji silno nevoljo, cesar in vlada sta sledila narodni volji in to tudi uradno sporočila pruskeemu kralju; dasi je kandidatura že propadla, ker je princ Leopold krono odklonil. Ta korak je izvršil francoski veleposlanik Benedetti pri kralju Viljemu, ki se je prav tedaj mudil v Emsu. Čeprav je kralj pri jutranjem sprejemu z veleposlanikom vladno razpravljaval, je izjavil, da ne more sprejeti obvezi, ki bi ga omejevale kot suverena vladarja. Ko je Benedetti hotel ponovno govoriti z vladarjem, je bil zavrnjen. O tem je kralj obvestil Bismarcka, ki je ostal v Berlinu, z dolgo brzjavko. Kancijer je brzjavko skrajšal in jo v šalji obliki objavil, tako objavljena pemska depeša je povzročila pravi vihar ogorčenja v Parizu, kar je prisililo vlado, da je napovedala Prusom vojno.

20. mali srpan:

I. 1656. so se spopadli Poljaki s Švedi in Prusi pri Varšavi, kljub veliki številni premoči so slabo organizirana in oborožena ter nedisciplinirana poljska plemiška vojska ni mogla uspešno upirati švedskim veteranom iz tridesetletne vojne, bila je popolnoma premagana. (Primerjaj: Sienkiewicz, Potop!) Premagani Poljaki so nato po posredovanju Francozov sklenili mir v Alivi (1660). Dam Kazimir se je opovedal vsem pravicam do švedske krone in odstopil Švedom Estonko in Livonsko. Razen tega je priznal podobno kot prej švedski kralj brandiborskega velikega volivnika za suverena vojvodo v Vzhodni Prusiji, ki je bila dotlej fevd poljske krone, odeslej so si Hohenzollernci prizadevali, da bi dobili še poljsko Zahodno Prusijo, kar se jim je dobrih sto let kasneje tudi posrečilo.

Naročajte in čitajte »SLOVENCA«

O življenju na ladajah skozi vekove

boste brali v „SVETU“

Novi grobovi

† Bogomila Šušteršič

Gospa Bogomila Šušteršičeva, soproga zadnjega deželnega glavarja nekdanje vojvodine Kranjske dr. Ivana Šušteršiča, je v nedeljo dopoldne nenadoma umrla na svojem stanovanju v palači Ljudske posojilnice na Miklošičevi cesti. Blaga pokojnica je bila hčerka šolskega nadzornika Josipa Šumana, pedagoška, pisateljica in slovnica, ki je delovala na šolskovzgojemem torišču pred dobrimi 70. leti in si je pridobil mnogo zaslug za slovenski jezik.

Pokojna gospa se je kot soproga deželnega glavarja v letih pred prvo svetovno vojno vneto udeleževala pri raznih katoliških humanitarnih in karitativnih društvi. Mnogo je trpelo njeno dobro srce, saj ji je sin padel v svetovni vojni. Drugi sin, inženir Ferdinand Šušteršič, živi v Českomoravskem protektoratu in je ravnatelj nekega večjega industrijskega podjetja na Češkem. V Beogradu živi še pokojnikov brat dr. Janko Šuman, predsednik obrtnoposredniškega sodišča.

Pogreb pokojne Bogomile Šušteršičeve še ni točno določen, ker čakajo na prihod njenega sina inž. Ferdinanda. Bodi blagi pokojnici ohranjen časten spomin!

Osebnosti

Redovni jubilej. V zavetišču sv. Jožefa v Ljubljani se je na sv. Vincencije dan, to je 19. t. m., vršila tiha ali slovesna proslava. Na ta dan je proslavila usmiljenka s. Olivija Pelc 50-letnico svojega redovnega življenja. Ta dogodek pa povzeta še okoliščina, da je tudi njena že pokojna sestra Marija sklenila svoje življenje po več kot 50-letnem redovnem življenju kot usmiljenka. Omenjamo ta redek slučaj, da obvestimo o tem vse znanke kot sorodstvo, zlasti ribniške doline, kjer je stekla zibelka obema sestrami. Bog živi slavljeno!

Druga nova maša v Dobropoljah

Dobropolje, 18. julija.

Danes je bila po presledku enega tedna spet nova sv. maša, ki jo je daroval g. Peter Golob, doma iz Police pri Kranju. Cerkvene slovesnosti so bile v dobropoljski farni cerkvi; novomašniku je pridigoval njegov brat g. Golob Franc; med mašo, ki ji je prisostvoval vse polno ljudi — cenijo jih na 3000 — je lepo prepeval farni pevski zbor pod vodstvom g. Refka Fabianca. Razume se, da je bila cerkev za to priliko najlepše okrašena, prav tako pa so visoki mlaji v Zdenici vasi zgovorno govorili daleč naokrog, kako ponosni so Zdenčani, da lahko pozdravijo in gostoljubno sprejmejo v svoj krog mladega novomašnika.

V ožjem krogu pri prijazni Erčuljevi družini so novomašnika pozdravili rektor kanonik g. Šimec, župnik njegovega rojstnega kraja svetnik g. Filipič ter dobropoljski dušni pastir g. Mrkun. Vsi gg. govorniki so poudarjali, kako srečen je lahko g. novomašnik, da je poleg drugih staršev, ki jih je našel v Erčuljevem očetu in materi, spet se sešel s svojimi pravimi starši; želeli pa so tudi vsi gg. govorniki, da bi obe novi maši vzbudili med dobropoljsko mladino in fanti novih duhovniških poklicev.

Novi sv. maši je prisostvoval tudi krajevni poveljnik s svojim spremstvom. Nevzroč je bil tudi poveljnik vaške straže s svojimi sodelavci.

— Sveča maša zadušnica za Ivanom Razfrensom, župnikom na Suhorju pri Metliki, bo na dan obletnice njegove mučeniške smrti, 21. julija, ob 7 zjutraj v ljubljanski stolnici pri oltarju sv. R. Telesa. Vsi številni prijatelji in znanci se ga bodo prav gotovo spomnili v molitvi.

— Za obletnico smrti pokojne gospe Franciške Jaklič roj. Kastelic bo sv. maša v sredo, 21. julija, ob 7 v cerkvi sv. Nikolaja.

— Na Državni dvorazredni trgovski šoli v Ljubljani je bil završni izpit od 28. junija do 17. julija 1943. K izpitu je prišlo 66 kandidatov in kandidatkinj. Izpitnem odboru je predsedoval g. inšpektor Francesco Spazzapan. Kandidati (inje) so opravili izpit a) z odličnim uspehom: Hubad Darja (opr. ustn. izp.), Hubad Slava (opr. ust. izp.), Solinc Marija, Hajnrihar Jelka, Kislinger Sonja, Lumir Tatjana; b) s prav dobrim uspehom: Bergant Anton, Kavčnik Ivan, Košmerlj Franc, Kump Franc, Šircelj Franc, Verlič Janez, Bač Viktorija,

Boje Pavla, Hribnik Vida, Korenčan Vida, Kosec Božidar, Kovatič Cvetka, Krušič Ivana, Marčun Majda, Miklavčič Marija, Šipelj Emilija, Cek Staniša, Čuš Milena, Habjan Zofija, Hvastja Marija, Jerab Stana, Jug Mira, Macarol Slavica, Obravnič Marija, Okretič Ivana, Oven Amelija, Steiner Vida, Škerjanc Draga, Umek Romana, Zabkar Jožica; z dobrim uspehom: Cerk Ivan, Jakop Vinko, Krajc Viljem, Levstek Jože, Svetlič Stane, Böhm Marija, Juntos Draga, Krže Ema, Lavrič Ana, Pezdin Angela, Sedej Vekoslava, Šinkovec Blanka, Trampuž Amalija, Zor Marija, Eržen Marija, Glavač Zvonka, Jalove Vera, Jerman Amalija, Maurer Editha, Slapar Valentina, Mergenthaler Dora; z zadostnim uspehom: Šavs Jože, Vadal Kazimir, Brecljnik Veronika, Lenč Ana, Skubic Antonija, Šušteršič Draga. Tri kandidatkinje so bile odklonjene za 3 mesece. — Delodajalci, ki žele dobiti dobre nove pisarniške moči, naj se obračajo na ravnateljstvo Državne dvorazredne trgovske šole v Ljubljani. — Prijave za I. in II. razred šolskega leta 1943-44 sprejema ravnateljstvo Državne dvorazredne trgovske šole v Ljubljani v teku avgusta 1943 med 9. in 11. uro. Natančnejša navodila so objavljena na razglasni deski.

— Vroč julijski dnevi. Vremenski pregled za prvo polovico julija pokaže, da smo imeli v tem času 7 prav vročih dni, ko je bila dosežena najvišja dnevna temperatura nad +25°C. Do nedelje, 18. t. m. pa je bilo 10 vročih dni in je bila v soboto, 17. t. m. dosežena v letošnjem poletju deseti najvišja dnevna temperatura, ko je bilo v senci +29,8°C, na soncu pa celo nad 30°C. Bilo je v juliju že 10 deževnih dni, ko je padlo do 103 milimetrov dežja. Vrstilo se se po hudi vročini lokalne nevihte. Zelo vroči dnevi so bili najprej od 3. julija do inkl. 6. julija, nato je dnevna temperatura padla pod 25°C, pa se je 12. julija spet dvignila nad 25°C in vročina traja še vse dni do nedelje. Vročja je bila nedelja. Temperaturni maksimum +28,8°C, zjutraj v nedeljo minimum +14°C Celzija. Izredno soparno je bilo v ponedeljek zjutraj, ko je bila v senci zažamovana minimalna jutranja temperatura +19°C, najvišja jutranja stopinja v tem poletju. V nedeljo je ponekod padlo nekaj kapljic. Pripravljala se je huda nevihta, toda obliki so bili z močnim severnim vetrom odgnani v druge smeri proti jugu. Poročajo, da so bile po nekaterih krajih na Dolenjskem hude nevihte s točo. Barometer je v ponedeljek zjutraj padel na 757,9 mm.

O življenju na ladajah skozi vekove

boste brali v „SVETU“

— Sv. Aleš (17. jul.), sv. Marjeta (20. jul.) in sv. Elija (20. jul.) v slovenskih pregovorih. Ajda Aleševa je jelševa (o sv. Alešu sejana). — Sv. Aleš hladen, megljen — dolga in lepa jesen. — Sv. Aleš soparen in suh, napravi za zimo si dober kožuh. — Veliki teden imajo duhovniki ajdovo setev (največ dela). Alešev teden pa kmetje (ob ajdovi setvi). — Ajdo je najbolje sejati Marjetni teden. — Ako je sv. Marjete dan deževen, lesnik bo tisto leto črven. — Če na dan sv. Marjete deži, orehovi pričakovali ni, seno se ne more posušiti, lesniki bodo črvočiti. — Če sv. Marjete dan deževalo bo, težko pod streho boš spravil seno. — Če ta dan grmi, lesnikov ni. — O prsu pravijo: O sv. Marjeti je latica (ima že latje), o sv. Jerneju (24. avg.) je potica (je zrelo in ga mamejo in jedo takrat potico). — Se drži kakor bi bil sv. Marjeti olje izpil. — Sv. Marjeta — grom in strela obeta. — Sv. Marjeta kaže pase. — Ga varajo kakor svetniki sv. Elija (ker mu nočejo povedati, kdaj je njegov god, da ne bi streljal — treskal. Ta dan rado treska). — Gre ko Elija (hitro). — Kadar grmi, se vozi sv. Elija v nebo. — Na dan sv. Elija se ne sme žito zedavati. — O grom Elijev! — Sv. Elija bliska, sv. Hieronim (20. jul.) pritiska (grmi). — Sv. Elija se vozi v goreči kočiji. — I. Šašelj.

— »DOLOREX« tablete proti zobobolu. V lekarnah 2.50 lir.

— Na Moravskem so odkrili stare grobove. V bližini Olomuca so našli stare delavce, ki so kopali ilovico, na stare grobove, v katerih so našli žare s pepelom. Ze prej so na tem kraju našli ostanke razbitih žar, bronasto posodje in orodje iz rogov.

— 105 let stara žena. V Hoyumu (Anhalt) je umrla najstarejša žena Srednje Nemčije vdova Viljemina Alsleben, ki bi 28. julija obhajala 105-letnico svojega življenja. Prav do zadnjih dni se je čustljiva starica zanimala za dnevne dogodke in posebno za poročila z raznih bojišč.

— Lisica se je ujela v vrč za mleko. Ko so nekateri prebivalci šlezvik-holštajnskega mesteca Wilster šli v gozd nabirati jagode, so zagledali lisico, ki je neprestano tekala v krogu. Glavo je imela vtaknjeno v vrč za mleko in je ni mogla izvleči ven. Vrč je nekdo v gozdu odvrnil in v njegovi notranjosti je imel ptičji par mladič. Lisica je očitno dobila tek na mladiče, pa kljub svoji zvitosti ni pomislila, da je glavo le s težavo

N O V O !

Posebnost v slovenski religiozni literaturi

JEZUS KRISTUS

Po evangelijih priredil dr. A. SNOJ 286 str. n. i. Kratko, a popolno življenje Kristusa, sestavljeno po besedah vseh 4 evangelistov. Priročna žepna oblika. Cena navadni izdaji broš. L 12.—, vezano v platno L 24.—. Izdaja na boljšem papirju vezano v pegamoid z barv. obrezo L 27.—, z zlato obrezo L 37.—, imitacija usnja z zlato obrezo L 42.—

LJUDSKA KNJIGARNA

V LJUBLJANI, PRED SKOFIJO 5

Miklošičeva cesta 5 - Podružnica v Novem mestu

zrinila skozi ozki vrat vrča, ven pa je ni mogla izvleči zaradi ušes. Tako je morala svojo požrešnost plačati z življenjem.

Iz Gorizije

Marijino svetišče na Monte Lussari. Priljubljena koroška božjepotna cerkev bo tudi letos odprta za romanja. V času od 4. avgusta do 12. sept. bo starodavna cerkev duhovno oskrbovana in lahko poroma k njej vsakdo, ki bo zahrepenel po višarski Materi božji.

Nova maša mladega glasbenika. Med letošnjimi novomašniki iz naše nadškofije je tudi g. Mirko Rener, doma iz S. Giacomo in Colle, nad 500 metrov visokega pogorja, ki na severni strani gleda v krasoto zgornjega predela vinorodne doline, proti jugu pa preko kršne planote obuduje lepoto sinjega morja. Tu v svoji rodni vasi je g. Rener, ki je že priznan in mnogo obetajoč glasbenik, dne 4. julija svedčan pel svojo prvo sv. mašo. Kakor povsod v naši deželi je tudi tu vsa duhovnija s sosedi vred slovesno praznovala najprejše dan svojega odličnega sovaščana. Cerkev in domača hiša sta bili lepo okrašeni in zagrneni v zelenje. Na poti do cerkve je slavljenca pozdravljalo več slavalokov. Zvočno in dovršeno je pel domači cerkveni pevski zbor, orgel je pa novomašnikov brat, četrtišolec Milko, ki tudi kaže velike glasbene sposobnosti. Slavnostno pridigo je govoril g. župnik Ivan Drašček, ki je svoj čas v teh prijaznih sončnih višinah pastiral. Po sv. daritvi so se novomašnik, njegovi domači in sorodniki ter prijatelji, med njimi več duhovnikov in bogoslovcev, zbrali v župnišču k slovesnemu obedu. Pod gostoljubno streho so v prijetnem kramljanju, med katerim so bila izražena g. novomašniku najpripršnejša voščila za pot v težav polno življenje, prehitro potekle popoldanske ure in smo se morali kar kmalu posloviti. Odšli smo v zavesti, da bo ostal dan poirtvovalnim štajškim župljanom v trajnem spominu in v krepko oporo. Novomašniku kličemo: Bog živi novega delavca v vinogradu Gospodovem in blagoslovi njegove glasbene talente, ki naj done v čast božjo in v ponos nam vsem!

S Spodnjega Štajerskega

V Mariboru sta umrla: 15-letni hlapec Rudolf Iskrač iz Poljčan in 52-letni knjigovodja Rudolf Erhart. Na Dunaju je umrl vojak Jožef Regoresek, čigar truplo bodo prepeljali v Maribor. V Spodnji Polskavi pri Pragerskem je umrla 60-letna Ivana Špes, v lhovi pri Sv. Benediktu v Slov. gorah pa 33-letna Ana Kralj.

Poroke. V Mariboru so se poročili: Jožef Murko, avtomehanik, in Marija Javšovec, gospodinja, Leopold Kolar, kleparski pomočnik, in Terezija Golob, Bernard Knez, delavec, in Irma Pecold, vrtnarica, Ludovik Kranjc, skladiščni delavec, in Elizabeta Kramberger, delavka, Rajko Mahar, žel. kurjač, in Jožeta Pivec, šivilja, Stefan Lahm, upokojenec drž. železnice, in Katarina Čeh, postrežnica, Ivan Vogrin, polir, in Pavla Marondini, tovarniška delavka, Jožef Javk, delavec, in Ljudmila Gundelj. Pri sv. Benediktu v Slovenskih gorah sta se poročila Franc Kramberger in Helena Pilberšek, oba iz Zgornje Ročice.

S srpom si prerezala žilo. Na Pohorju se je vračala 22-letna delavka Marija Peruš s svojimi tovarišicami z njive, kjer so želi pšenico, proti domu. Mahala je z obema rokama in si mislila na to, da ima njena tovarišica v roki srp. Nenadoma je z roko močno zadela ob srp in si prerezala žilo na desni roki. Prepeljati so jo morali v mariborsko bolnišnico.

Ljudsko gibanje v Mariboru. V prvi polovici meseca julija je bilo v Mariboru 99 rojstev (60 dečkov in 39 deklic), in 45 smrtnih slučajev (25 moških in 20 žensk). Poročenih je bilo v tem času 33 parov.

Drobna ljubljanska kronika

Ribiški lov v Gruberjevem prekopu. Pravico ribolova v Gruberjevem prekopu ima se stojišča Kržiževski red, ki ima to pravico tudi v Ljubljani. Red je pred leti oddal ribolov v najem nekemu prebivalcu — ribiču, ki je sedaj dovolil znancem in drugim ribičem, da smejo v Gruberjevem prekopu loviti kline in mrene, ščuke so izvezle. V sedanjih poletnih vročinah je postalo zlasti ob popoldnevih zelo živahno na ribniških kržiževskih prekopih. Tja prihajajo ribiči, ki vztrajno love kline in mrene in se mnogo ne zmenijo za vročino, ko si poiskajo bolj senenete kraje. Od Karlovskega mostu tja do Kodljevega lahko sprehajale naleti na skupine in posameznike — ribiče. Nekateri so srečni in so deželni Petrovega blaga. V soboto in v nedeljo je bilo povsod ob Gruberjevem prekopu zelo živahno. Tudi kopalec so bili zelo živahni. Kopalna sezona je zdaj, ko se bližajo vroči pasji dnevi, v polnem razmahu. Povsod na prostem ob Ljubljani in njenih pritokih je vohal dež od prvih dopoldanskih ur tja do večera vesel živah. Kopalo se je staro in mlado, moški in ženske. Povsod je vladal še primerno vzoren red. Zanimivo je da se sedanjih dneve kopanje sezona, da so tistih ne oblike, perla, čevljev in drugih stvari v kopaliških redke. Kronika jih skoraj ne zaznamuje.

Ponesrečenec v Ljubljani. Z vrelim mlekom se je hudo poparil po prsih in lekičnik mizarja Marjan Orazem. Deset roko si je zlomil pri padcu 12-letni profesor sin Janez Lapuh. — Neki voznik je povozil 3-letnega delavčevega sina Jurija Hajnleja. Dobil je notranje poškodbe. — Krošnjar, 43-letni Jozef Kamie je padel in si hudo poškodoval hrbet.

Smrtna nesreča na Ljubljani. V soboto popoldne je želja na kopanju zahtevala novo smrtno žrtev. Prav tam, kjer je bilo največ kopalev, na Spici, se je poleg drugih kopalo tudi nekaj plavalov. Enemu izmed njih, ki ni bil vešč plavanja, je v hipu zmanjkalo tal in voda ga je potegnila na dno. Tok ga je takoj pograbil in vse takrat je bilo prvi dan zaman. Šele v nedeljo zjutraj so nesrečnega potoplenika iz vode. Prav tako bi kmalu postala žrtev kopanja še en vojak in mlad fant, ki pa so ju pravčasno rešili iz vode ter z umetnim dihanjem spet spravili k življenju. — Smrtna nesreča vojska, ki je vzbudila mnogo občutja, ter ostala dva prijetljaj, naj bosta vsem navdušenim kopalcem, neveselim plavalca, opomin, naj si ne drznejo preveč.

Gledališče

Drama:

Torek, 20. julija ob 19.30: »Stari in mladi« Red Terek.

Zaključek dramske sezone

Anton Medved: »Stari in mladi«. Drama v treh dejanjih. Priredil Milan Skrbinaček. Slika iz našega kmečkega življenja. Drama prevzeta iz otroške nehalnečnosti. Stremiljenje mlade kmečke generacije po lažjem življenju, proč od dela na polju, ki jo privede do prestopkov. Režija Milan Skrbinaček. Zasedba vlog oblačina, le vlogo Lene igra to pot gospa Mira Danilova.

Uprava Državnega gledališča javlja p. n. abonentom: dramska sezona se bo zaključila z današnjo abonentsko predstavo za Terek, »Stari in mladi«. Ostale obveznosti do abonentov bo izpolnila uprava v novi sezoni.

Zadnja predstava Medvedove igre »Stari in mladi«, bo v torek za red Terek. Osebe: Jamnik — Lipah, Franco — Presetnik, Mica — Starčeva, Meta — Simčičeva, Separ — Gale, Tina — Verdonik, Alena — Mira Danilova, Kragelj — Gorinšek, Blaž — Bratina, orožnik — Blaž Benedičič. Režiser: M. Skrbinaček.

Opera

Torek, 20. julija ob 19: »Tih vohac«. Red B.

Sreda, 21. julija ob 19: »Mrtve očie«. Red Sreda.

Cetrtak, 22. julija ob 19: »Madame Butterfly«. Red Cetrtak.

Gostovanje Zlata Gjurgjenčeva. V četrtak bo pela priljubljena gostja Puccinijeva »Madame Butterfly«. Opozorjamo na ta nastop. Ta opera z Gjurgjenčevom bo uprizorjena še v četrtak, 22. t. m. za red Cetrtak. Razen tega bo pela Gjurgjenčeva v nedeljo 24. t. m. anslovno partitjo v »Traviati«, izven abonmaja.

Naznanila

RADIO. Torek, 20. julija. 7.30 Lahka glasba 8. Napoved časa, poročila v italijanski — 12.30 Plošče — 12.30 Poročila v slovenscini — 12.45 Napovedi in razgovori — 13.10 Napoved časa. Poročila v italijanski — 13.10 Poročila Vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenscini — 13.12 Orkestralno glasbo vodi dirigent Gallio — 14. Poročila v italijanski — 14.10 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Siljanec. Simfonična glasba — 15. Poročila v slovenscini — 17. Napoved časa. Poročila v italijanski — 17.10 Pet minut gospoda X. — 17.15 Plošče »La Voce del Padrone« — Columbia — 19.30 Poročila v slovenscini — 19.45 Politični komentar v slovenscini — 20. Napoved časa. Poročila v italijanski — 20.20 Koronice — 20.50 Koncert Adamičevega orkestra — 21.30 Komorna glasba — 21.45 Orkester pesmi vodi dirigent Angelini — 22.10 Predavanje v slovenscini — 22.20 Klasični orkester vodi dirigent Manno — 22.45 Poročila v italijanski.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarni: Mr. Leusček, Rečjeva c. 1; Mr. Bahovec, Kongresni trg 12 in Mr. Komotar, Viš, Tržaška c. 48.

Poizvedovanja

Izgnanila sem krom zapostavo uro, moder jermeneček, v nedeljo ob 2 od Tovarniške 3 do železniškega predora vraga 200 korakov. Prosim lepo, vrnite jo proti nagradni Marta Lipovšek, Tovarniška 3.

Reko slamanata torbica sem pozabila v kavarni »Prečeren«. Poštenega najditelja lepo prosim, da jo vrne, posebno dokazilo, ki so za njega nepomembni — drobi visoki nagradi.

Domačija v cvetju

Tomaž Poklukar

34

Družba je postajala vedno bolj živalna; v mali dvorani, ozaljšani pod stropom s smrečjem in s pisanimi trakovi, se je razlegel glasni živah, prepleten zdaj s smehom, zdaj z godbo ali pesmijo. Čez čas so prišli med goste živega prašička, pečenega purana in sladko torto ter pričeli z dobrodelno dražbo v prid gasilnemu društvu. Kdaj pa kdaj se je tudi Matevž oglašil in primaknil desetak, posebno pa se ni gnil. Pustil je veselje drugim, da so se lahko postavljali z debelimi denarnicami.

V tem oziru so se zlasti odlikoval Janez, ki ni dal prej miru, kot da so v tretje izklicali krulčo živalico in mu jo posadili v naročje. Po vsej dvorani je šlo od ust do ust njegovo ime, vsi so vedeli, da mora biti Matevžev prijatelj hudo denaren. Revez je stal s prašičkom v rokah in ni vedel, kaj naj bi počel z njim.

Dobro je čutil, da se pred Majdo ni postavil, čeprav je imel samo to v mislih, ko se je gal z desetaki. Kolikor toliko je bil razočaran. Tedaj so ugasilni luči in dvignili zaveso na odru. Vse je utihnilo, samo žival v Janezovem naročju je kdaj pa kdaj zakrutila.

Na odru se je pojavil možki, na-

šemljen v čarovnico; predstavljal je staro leto in se v šaljih besedah poslavljaj od njega.

Nato je prišla mlada deklica s stensko uro v roki. Odšla je dvanaest ter voščila gostom srečno novo leto, zdravja, veselja, dobre letine in dobrih cen lesu. Čaše so zažvenketale, ljudje so si stiskali roke, s križem krazem poljubovali in si odprtega srca voščili vse dobro za prihodnjih tristo-petinsdeset dni.

Matevž se je približal Majdi s čašo v roki in ji vzpodbudno pogledal v oči. Razumela je, na kaj je mislil. Bog te usliši, moj dragi, je dejala v mislih ter izpla do dna, kakor je bil storil tudi mož.

Zdaj se je Janez naveličal svoje trofeje. Enostavno je spustil prašička na tla — naj gre ščene kamor hoče, si je mislil — zdaj je hotel tudi on voščiti. Majda mu je samo stisnila roko in se obrnila spet k mladi Vidi Tičarjevi. V prikupnem dekletu je odkrivala svojo novo prijateljico. Vida je tudi zdaj opazila njeno zadržanost; čudila se je njenemu ponosnemu vedenju.

V pozni uri niso več tako vneto plesali, pač pa so se tem bolj glasno pogovarjali; tu pa tam o resnih, ve-

Dolina molka

J. Oliver Curwood 36

Zopet je ugasnil luč ter odstranil odejo z okna; pogledal je, kje je skrivnostni orjak, toda videl ni nikogar. Nato je zopet poslušal pri vratih: povsod je vladala tišina. Nenadoma se ga je polastila utrujenost in zaspal je kar sede, z rameni naslonjen na zid. Nato ga je nekaj popolnoma prebudilo: imel je vtis, da je slišal krik. Sprva je bil negotov o tem, potem pa popolnoma prepričan.

Vstal je in popolnoma odprl vrata. Šop luči, prihajajoč iz Maretine sobe je prodiral na hodnik. Kent si je sezul čevlje in šel iz svoje sobe. Slišal je tih jok in komaj slišno vzdihovanje, ki je prihajalo s stopnic. Ni se več obotavljal. Hitro je stopil v Maretino sobo in pogledal: v sobi ni bilo nikogar. Čutil je, kako mu kri v žilah ledeni in nekaj, čemur se ni mogel upirati, ga je gnalo k stopnicam. Stekel je navzdol in pripravil svoj samokres. Spodnji hodnik je bil razsvetljen in vrata neke sobe so bila napol odprta. Kent se je tiho približal in pogledal v sobo.

Kar je videl, ga je najprej pomirilo, nato pa močno pretreslo. Ob enem ogledu mize, nad katerim je visela težka bakrena svetilka, je stala Marette, toda tako, da ji ni mogel dobro videti v obraz. Razpleteni lasje so ji viseli preko ram. Vsa njena pojava je izražala nekaj posebnega in izrednega. Kent je stopil nekaj korakov v stran, da bi videl predmet, proti kateremu je bila obrnjena. Na stolu

je sedel Kedsty in je imel glavo obrnjeno tako, da mu je Kent z mesta, na katerem je stal, mogel videti v obraz. V trenutku je mladenič razumel: samo mrtvec je mogel imeti tako zunanost.

S krikom groze je vstopil v sobo in odgovoril mu je Maretin krik, ko ga je opazila. Kentu se je zdelo, da stoji med dvema mrtvecema kajti Marette — čeprav je bila živa — je bila bolj blede kot Kedsty. Kriknila je, toda izpregovorila ni niti besedice, ampak ga je molče gledala. Kent jo je tiho poklical po imenu. Njene velike oči so bile široko razprte in v njih sta se zrcalila slabost in obup.

V mladeniču je zopet oživel tisti stari detektivski čut: zopet se je obrnil k mrtvemu nadzorniku. Kedstijev roke so brezmočno visele ob stolu navzdol in pod desno roko na tleh je ležal samokres z namreč. Glava je bila zasunkana tako, da se je zdelo, kakor da je tilnik zlomljen. Oči so bile široko odprte in spodnja čeljust je brezmočno visela navzdol.

Kentu se je zdelo, da mu kri ledeni v žilah. Kedsty je bil udarjen z močnim udarcem, toda ta udarec se ni povzročil smrti. Smrt je prišla pozneje in to, kar je bil vzrok smrti, je bila — kita ženskih las.

Lasje so bil dolgi, svileni in črni. Dvakrat je bila kita ovita okrog Kedstijevega vratu in en konec mu je padal preko ramena kakor žametna trak. Podoben vtis je imel Kent nekaj ur prej, ko je videl Maretine kite. Dotaknil se je kite, jo snel z nadzornikovega vratu, kjer je zapustila dve globoki brazdi. Nekaj časa jo je držal v rokah, nato se je počasi obrnil k Maretti.

Še nikoli ga niso človeške oči tako gledale, kakor ga je sedaj deklica gledala. Molče je iztegnila roko in Kent ji je dal kito; nato se je obrnila in brez besede odšla iz sobe. Takoj nato jo je slišal, kako se z negotovim korakom vzpenja po stopnicah navzgor.

XVIII.

Nekaj časa se Kent ni ganil; prav ničesar ni mogel misliti in razumeti. Njegovo telo je bilo nedovzetno za vsakršni vtis, razen za občutek groze. Gledal je sivkasti in spačeni nadzornikov obraz in ko je Marette zaprla vrata, mu je ušel krik groze. Ne da bi sam to vedel. Ni mogel dvomiti: tu je bil dokaz, neizpodbiten dokaz. Ko je nadzornik sedel, ga je Marette udarila s keksnim težjim predmetom in ga tako omotila, potem pa...

Z roko si je segel preko oči, kakor da hoče pregnati oblak, ki mu tik pred očmi zastira pogled. To, kar je videl, ni bilo mogoče. Marette bi bila sicer sposobna ubiti človeka, toda le, če bi bila napadena, če bi ji grozila smrtna nevarnost ali če bi morala braniti svojo čast ali ljubezen; ni mogel razumeti, da bi mogla koga zahrbitno udariti in razdaviť. V sobi ni bilo nobenih znakov borbe, o tem je pričal na tleh ležeči samokres. Kent se je sklonil, ga pobral ter natančno preiskal. Zopet je tiho kriknil in zastokel: na držaju samokresa je bil krvav madež, ki se ga je držalo nekaj sivih las. Kedsty je bil udarjen s svojim lastnim orožjem!

Ko je položil samokres na mizo, je opazil, da se pod časopisom — ki ga je očividno Kedsty pred svojo smrtjo bral — nekaj svetilke: bile so škarje, s katerimi je nadzornik izrezaval iz časopisa odrezke, ki so se mu zdeli važni. To je bil zadnji člen

v vrsti dokazov: samokres s krvavim ročajem, škarje, kita, Marette... Zdelo se mu je, da se vse suče okrog njega.

Brž se je zopet zbral. Rekel si je, da je vse to velika laž. Videz je gotovo varal, dokazi pa so brez moči. Čeprav je vse kazalo na Maretino krivdo, vendar ni mogla ona izvršiti tega zločina. Tu je moralo biti še nekaj, česar on še ni videl in kar je bilo skrito njegovim očem. V tem trenutku je zopet postal tisti stari Kent, ki je znal tako dobro iskati zločince. Skrivnosti, ki je bila sedaj pred njim, je posvetil vso svojo pozornost. V duhu je videl Maretto, kakršna je bila v trenutku, ko je vstopil v sobo: v njenih velikih, široko odprtih očeh ni videl znamenja zločina, sovraštva ali blaznosti; v njih je bil le trepetajoči odsev trpeče duše, izrez strahu kakršnega še ni videl v človeških očeh. Neki notranji ukazujoč glas, ki je prevpil vsako drugo misel, mu je govoril kako uboga in šibka je ljubezen, če z njo ni združeno tudi zaupanje. Veliko brezmejno zaupanje. Zopet se je obrnil k mrtvemu in ga pogledal, kajti sedaj je bil bolj hladnokrvn. Dotaknil se je Kedstijevega čela in ugotovil, da je mrzlo. Tragedija se je zgodila približno pred eno uro. Nato je preiskal rano: ni bila globoka in udarec je nadzornika omamilo gotovo le za malo časa, ki pa je zadostal za izvršitev drugega dela zločinca. Kljub nadčloveškemu naporu izbežati se slike, ki se mu je porajala pred duševnimi očmi, se je Kentu prikazoval strašen prizor: udarec s samokresom, Marette pride do mize, zagleda škarje, si odreže lase, zadavi... Ne, ne, to je nemogoče, to je brez smisla, kajti samo blazni možgani so mogli uresničiti takšen način Kedstijeve smrti, Marette pa ni bila blazna.

Sport

Mladika je zmagala — Ljubljana ni nastopila

Okrog 1000 gledalcev je prišlo včeraj na igrišče Ljubljane, da bi videli, kako bo zaigrala »Ljubljana« proti enajstori, o kateri smo sodili, da ji bo enakovredna. Nogometna zveza je namreč napovedala tekmo našega prvaka proti združenemu moštvu najboljših igralcev Hermesa, Morsa in Tokarjev. To bi naj bila glavna točka včerajšnjega domačega športnega sporeda. Mikavna pa je bila tudi predtekma: Mladika je imela nalogo, da ponovno dokaže, da si je pošteno zaslužila poviša-

nje v II. razred. Vrh tega so gledalci pričakovali, da bodo videli nogomet višje stopnje, kajti o Ljubljani je znano, da zna igrati, o združenih pa so napovedovali, da bodo enakovredni nasprotnik.

Seveda so bili gledalci potem, ko je bila končana prva tekma, nemalo razočarani. Zvedeli so, da Ljubljana iz neznanih razlogov ni prišla. Tako so se morali zadovoljiti s tem, kar so videli v predtekmi.

Glavna tekma odpovedana!

Medtem se je med gledalci že šušljalo, da ni gotovo, če bo Ljubljana nastopila. Kljub temu pa so čakali po končani predtekmi v nadi, da gre samo za govorice in da bodo že kako poslali začelene enajstori na zeleno polje. Toda potem, ko je član direktorija Nogometne zveze g. Markič gledalcem pred tribuno objavil, da Ljubljana iz neznanih razlogov ni prišla, je bilo vsakomur jasno, da govorice niso bile izmišljene. Ko so začeli ljudje s protesti in zahtevali denar nazaj, je g. Markič še dodal, da bo nadaljnjo ukrenila Nogometna zveza ter obvestila javnost o potrebnem.

Tudi mi bomo seveda počakali na izjavo Nogometne zveze in se za zdaj ne bomo spuščali v podrobnosti nesporeda. Ugotavljamo samo, da je bila tekma tri dni napovedana v dnevnem tisku, da so bile objavljene postavbe, da smo videli v mestu lepake, ki so vabili k prireditvi, pa da nismo prejeli niti z uradne, niti z neoficijalne strani nobenega preklica. Bili smo torej presene-

čeni kakor vsi gledalci, ki so šele tik pred napovedanim časom zvedeli, da ne bo tekme.

Smo pa seveda tem bolj prizadeti, ker smo svojim čitateljem objavljali in napovedovali tekmo, ki se potem iz neznanih razlogov ni vršila. Poudarjamo, da smo prejeli napoved tekme s službene strani, in da tudi zasebno nismo bili obveščeni o morebitnem nenastopu Ljubljane. Zaradi tega odklanjamo glede reklame vsako odgovornost, ker nam je bila poslana in smo jo kakor običajno objavljali. Baje je SK Ljubljana obvestila prireditelja, da ne bo mogla nastopiti, v ostalem pa čakamo službenega sporočila, po katerem bomo zvedeli za razloge nesporeda, ki je športu somo v škodo. Ugotavljamo samo to, da bi morala Ljubljana obvestiti prireditelja, prireditelj pa javnost. Ne trdimo pa, da Ljubljana tega ni storila (ker ne vemo), pač pa pričakujemo, da bomo zvedeli, na kateri strani je krivda. Potem bomo tudi zavzeli stališče do včerajšnjega dogodka na igrišču Ljubljane.

Mladika : Združeni 3:2 (0:2)

Mladika je nastopila v svoji najboljši postavi. Manjkal je samo Gvardjančič. Kljub temu pa je bilo kazno, da bodo združeni, med katerimi so igrali Korotanci, Zabajani in Vičani odšli z igrišča kot zmagovalci. V prvem polčasu so podali Mladikarji nenoravno igrati. Čeprav so tehnično močnejši, vendar niso mogli priti do številnih rezultatov. Dva gola so že imeli v lastni mreži, ko je sodnik odžvižgal polčas.

V nadaljevanju igre so združeni popustili. Niso več držali živahnega tempa, s katerim so začeli. Mladika jih je precej časa brezuspešno stiskala. Lastni gol združenih, dosežen lepo z glavo, je razočaral sicer dobrega vratarja. Zdjaj je bila razlika 2:1. Še in še je pritiskala Mladika, videli smo nekaj uspešnih napadov, ki so privedli do izenačenja in potem do končne zmage s 3:2. Združeni so dosegli proti koncu obilico kotov, izenačiti pa niso več mogli. Igra je bila precej lepa in je potekala v pravem športnem duhu.

Sportni drobci

O starem Ladoumégueu, nekdanjem francoskem svetovnem prvaku v tekih na srednje proge beremo, da si je spet priboril amatersko prvenstvo. Čeprav je že 36 let star, se je mladeniško vrnil na športno pozornico. Presenečenje je bilo nemalo, ko je zmagal v Vannesu na 1500 m s časom 4:07.1 min. V njegovem starostnem razredu mu najbrž ni kaj več enakih na svetlu.

Björn Borg je dosegel v Stockholmu na 400 m prosto lepo znamko 5:12.8 min. Med ženskami je zmagala na isti progi Magnussonova s časom 5:55.5 min.

Ne strižite las, če nočete biti plešasti!

Japonski strokovnjaki so na številnih primerih ugotovili, da je najbolje, če človek nosi naravno dolge lase

Zadnje čase kar nič več ne priporočajo, niti po časopisih ne, tistih vsemogočih sredstev za bujenje rasti las, kakor so to delali prejšnje čase. Časopisi so bili prejšnja leta naravnost preplavljeni s takšnimi priporočili. In kaj je vzrok temu? Morda so časi taki, ali pa so ljudje spoznali, da so vsa tista sredstva, ki so jih im razna podjetja priporočala kot edino uspešna, sama sleparija. Bog ve.

Bo že najbrž res, da so ljudje izgubili precej zaupanja v kemične izdelke, ki naj bi jim plešasto glavo spet okrasili z bujnimi lasmi, morda še lepšimi, kakor so jih pa imeli prej. Tudi zdravniška znanost doslej še ni mogla točno dognati, zakaj temu ali onemu tako rado izpadajo lasje, da postane tako kmalu plešast, včasih v najlepših letih. Z vsa zanesljivostjo tega vsaj pri moških ni moglo ugotoviti, čeprav je na drugi strani znano in tudi dokazano, da je v gotovih primerih to naglo izgubo las treba pripisovati raznim boleznim, kakor na primer tifusu, ali pa prevelikim naporom sodobnega življenja, ali pa enostavno celo dejstvu, da danes nosijo ljudje pretežke klobuke, da lasje nimajo potrebnega zraka. Pripisujejo pa tako naglo izpadanje las tudi pomanjkanju nekaterih hormonov, ki naj bi pospeševali rast človeških »grivev«. A res učinkovita zdravila proti plešavosti doslej še niso našli.

Sestavili so celo posebno statistiko plešastih glav, in iz teh podatkov se vidi, da je v tistih deželah, kjer imajo ljudje navado nositi kratke lase, plešavost pogostejša, dočim se tam, kjer ljudje navadno nosijo dolge lase, le redkokdaj zgodi, da bi kak moški postal plešast. Prej ženska, kakor moški! Celotno zgodovinsko dejstvo opozarjajo: Starodavni Rimljani, ki so nosili kratke lase, so

bili že pri štiridesetih letih plešasti, dočim so plešastosti srednjega veka dolgo ohranili lase, ker so imeli navado nositi zelo dolge. Prav tako so bili tudi Turki znani po tem, da so imeli zelo goste lase, ker jih niso strigli.

Zelo so morali biti potrpežljivi japonski raziskovalci, da se jim je sledilni le posrečilo ugotoviti, da so lasje dosti bolj odporni in da ne izpadajo tako naglo, če obdržijo svojo naravno dolžino. Posebna komisija japonskih učenjakov si je zastavila nalogo, s poskusi rešiti vprašanje plešavosti. Posamezne lase so znanomavci s posebno barvo, ki ne zbledi, da bi na ta način dognali, koliko časa las »živi«. Na podlagi številnih poskusov so zdaj ugotovili, da pri moških belega plemena in pri Mongolih lasje za ušesi dosežejo pri največji starosti dolžino enega ali dveh centimetrov, dočim zrastejo lasje na vrhu glave za 30 do 40 cm. Samo pri zamorcih, ki imajo kratke in kodraste lase, zrastejo ti lasje v treh letih — kar je največja starost zanje — 2 do 3 cm.

Če torej nosite na kratko pristržene lase, vam bodo prej izpadli. Vrzli, ki pri tem nastajajo, novi prirastek ne more povsem izpopolniti. Tudi tako imenovane »bubi-frizure«, ki so bile svojčas pri ženskah tako priljubljene in v modi, so rasti las brez dvoma zelo škodljive, kakor sledi iz omenjenih trditve japonskih strokovnjakov.

Potentakem je čisto zmotno tudi naziranje, ki je zlasti pri našem podeželskem ljudstvu še danes precej močno ukoreninjeno, da je treba zlasti otrokom čim pogostejše striči lase, če hočemo, da bodo imeli močnejše. Sicer japonski strokovniki posebej o otroških laseh nič ne povedo, vendar pa se zdi, da njihove trditve veljajo tudi zanje.

Sportni drobci

Švedi in Madžari so se dogovorili za mednarodno nogometno tekmo, ki jo bodo odigrali 12. septembra t. l. Ni še znano, kje bodo gledali to zanimivo srečanje.

Iz športnega poročila železniškega Dopolnora posnemamo, da ima dvoje agilnih športnih sekcij, nogometno in lahkoatletsko, pripravljata pa tudi tretjo — teniško, ki jo bo dobila lastna igrišča. V nogometni sekciji je vključenih 88 verificiranih igralcev. Zlasti uspešno je igralo prve moštvo, ki je doseglo na ljubljanskem prvenstvu I. mesto. Tudi v lahki atletiki so se doslej Hermežani lepo uveljavili. Dali so pokrajinska prvaka v tekih na 1000 in 3000 m. na zadnjem juniorskem prvenstvu pa so dosegli Hermežani od 120 možnih točk 86.

Kdo bo imel francosko državno zlato?

Ljubona, 10. julija. s. Francosko državno zlato, spravljeno na otoku Martiniqueu, grozi, da bo še bolj zaostrieno hudi spor med pristaši generala De Gaullea in generala Giraudja. Francoski odbor v Alžiru je imenoval za Antilske otoke komisejo, ki jo vodi Hoppenot in ki jo sestavljajo degaulleovci, za vojaškega poveljnika te starodavne francoske kolonije pa je imenoval generala Jacomya. Vojaško odposlanstvo, ki je zdaj z generalom Giraudjem v Washingtonu, pa naznanja, da je bil za izredne-

ga komisarja na Antilekih otokih imenovan kapitan Robert Lambert in mu je posebej zapovedano, naj se polasti francoskih vojni in trgovskih ladij, ki so na Martiniqueu, ter slovitega francoskega zlatega zaklada. Treba je torej pričakovati, da bo v tem prepiru med dvema tekmečema bogati plen ostal Združenim državam, ki, kakor kaže, prav nič ne mislijo na to, da bi se mu odrekle.

Volitve v Libanonu — prava sramota

Ankara, 12. julija. s. — Volilni boj v Libanonu je precej razburljiv. Doslej je jasno, da degaulistične oblasti izkoristijo vsako priliko in skušajo vsiliti svoje kandidate ter tako ustvariti parlament, čigar edina naloga bi bila, doseči tisto, kar so se bili namenili. Zastopstvo muslimanov je včeraj dopoldne nastopilo proti takšni razdelitvi poslanskih stolčkov, ki res ne bi bila pravična.

Ta spletko — kakor še mnogo drugih — razkrivajo nameni, da bi Libanonu, kolikor bi se le dalo, sklekli njegovo pravo obleko. Ljudi, ki nasprotujejo pristašem De Gaulleja, so po veliki večini prišli in jih prisilili, da so zapustili deželo. Pod takšnimi okoliščinami so volitve postale prava sramota in bodo dosegle samo to, da bo nezadovoljstvo med ljudstvom še večje, kakor pa je bilo že prej.

Naročajte »Slovenca«!

Topoli

Visoki, stari topoli so stali blizu kolovoza, ki je vodil v vas. Ob najlažji sapi so zatrepetali listi in mehko zašumeli, kadar pa je zavel močan veter, so se upognili njihovi vrhovi, kot bi hoteli vsak čas pasti. Če je prihajala nevihta, so se majali, kot bi jih močna roka upogibala in dvigala. In vaščani, kadar so videli prihajati temne oblake, oznanjujoče nevihto, so pogledali h topolom in dejali: »Nevihta bo močna.«

Kdo jih je tja zasadil, ni vedel povedati nihče. Morda je zanesel veter njihovo seme, da so vzrasli prav tam. Saj v vsej vasi in daleč od nje niso rasi, le tu so stali ti trije veliki.

Travnar, na čigar travniku so stali topoli, jih je hotel že večkrat posekati. A vedno so mu branili. Samo če je vzel v misli, da bi jih odstranil, so že vsi planili po njem. Pa so mu vendar bili v napotje. Hotel je tam razorati ledino, dobra prst je bila in za lepo njivo bi bilo kaj pripravno.

»Prihodnje leto bi jih pa vendar posekal,« je dejal nekega večera, ko je vsoval pri Liparjevih.

»To pa že ne, topolov pa ne boš sekal, France. Star sem in nihče se ni dozdej spomnil, da bi jih posekal. Se ko sem bil otrok, so stali tam in vedno so enaki. Vsi bi ti zamerili, če bi jih posekal,« je rekel stari Lipar.

»Toda stric, vedno ne bodo mogli biti tam. Nekrč se bodo posušili, takrat jih bo pa treba odstraniti.«

»Ne mene in ne tebe, morda tudi tvojih otrok

ne bo več na svetu takrat, ko bodo suhi. Topoli dočakajo visoko starost.«

»Pa taka lepa njiva bi bila tam. Prest je melika, da bi jo človek božal. Mar ni škoda, da se tak kos zemlje pušča vnevar samo zaradi teh dreves?«

»Zemlja se nikjer ne pušča vnevar. Če nimas njive, imaš pa travnik, ki ti daje seno. Vsak kosček zemlje daje svoj sad. Če bi rad še eno njivo — saj jih imaš itak dovolj — pa še dokupi. Samo tam ne orji ledine, ker ne boš imel božjega blagoslova. Kdor stori delo, kateremu se upira vsa vas, ne more imeti ereče.«

»Le kaj imajo vaščani od tega, če gledajo te topole! Sicer pa stoje na mojem zemljišču in jih lahko posekam, kadar hočem.«

»Nikar tako, France! Tvoj pokojni oče jih ni hotel posekati in tudi ti jih ne boš. Koliko so stari, ne vemo, a spomnim se, ko sem bil še otrok, da je moja pokojna mati dejala: — Kakor je zrastle prvi vrh topola, tako se je naselil mir v vas. — V nekem zimskem večeru nam je pripovedovala:

»Travnarjevi in Liparjevi so se sovražili. Nekega večera, ko se je Travnar vračal s sejma, kjer je prodal par volov, ga je ob kolovozu nekdo napadel. V jutru so ga našli tam ob kolovozu v travi, ko je vzdihoval. Odnosil so ga domov in dolgo se ni zavedel. Ko je prišel k zavesti, je bilo prvo, kar je rekel: — Pokličite Liparja! — Vsi so vedeli, da je sovražstvo med tema dvema hišama in težko je bilo poklicati nekoga iz Liparjeve hiše. Poslali so hlapca po Liparja. No, in ta je res prišel. Zagledal je bledega Travnarja, ki je komaj mogel izreči kako besedo. Vsi so šli iz hiše, tako

da sta soseda ostala sama. Kaj sta takrat govorila, niso čuli, toda, ko je Travnar potem ukazal podreti visoki plot med sosedovo in njihovo hišo, so razumeli, da sta se pobotala. In ko je Travnar ozdravel, je prvič stopil v Liparjevo hišo. Nekega večera sta se napotila oba tja h kolovozu, zakaj, niso slutili. Toda, ko so videli, da so zrastle tri drevesa tam, kjer so našli Travnarja nezvestnega, so razumeli, da je bil Lipar tisti, ki ga je napadel in da sta se ta dva etara sovražnika pomirila. Od takrat smo s Travnarjevimi prijatelji in dobri sosedje.«

Tako je pravil stari Lipar. »Vidiš, France,« je rekel, »topoli so zrastle z mirom in prinesli so prijateljstvo. Njihovo seme je kalilo, kakor je kalil mir med vama in našo hišo. Zato jih ne skruni, da ne prineseš morda nove nesreče.«

Saj veste, da smo si dobri in zato ne bo skajlen mir med našimi domovi. Vedel sem, da so se naši stari očetje sovražili, kaj bi o tem zdaj govorili! Saj topoli že ne pomenijo veega. Pa tudi vaščani se jih bodo lahko odvadili,« je odgovoril.

Travnar vseeno ni odnehal. Na pomlad je vzel sekiro in odšel k topolom. Nič ni pomišljal, vzekal je sekiro v deblo in obeekaval, dokler ni bilo že toliko omajano, da bi se skoro nagnilo.

Stari Lipar je počasi prihajal po kolovozu. Ko je prišel že blizu, je dvignil roko in dejal: »France, ne kopljite vendar na svojo glavo.«

»Ne bodite vendar tako vraževerni! Kaj more drevo, ki je nemo in gluho, napraviti, komu more škodovati, če ga podrem?«

Lipar se je obrnil in brez pozdrava odšel. Ko

je prišel do Travnarjevih, je stopil v hišo in rekel Travnarici:

»Cuj, Hana, tvoj mož seka topole, pa ni prav. Nesrečo si koplje.«

»Oh, če bi vedeli, koliko smo se že pripravili zaradi tega! Trmast je, pa noče poslušati nikogar,« je odgovorila.

Pri Travnarjevih so čakala gospodarja k obedu, pa ga ni bilo. Travnarica je v skrbih stekla po starega Liparja in oba sta odšla k topolom. Samo dva vrhova sta se majala v svetlo nebo, eden je že ležal na tleh. Ko sta prišla blizu, sta se ustrašila: Travnarjeve noge so mogle izpod debla, negibne, Hana je pristopila in potipala nogo s strahom. Bila je mrzla.

Komaj so premaknili deblo in izvlekli izpod njega mrtvega Travnarja. Sam je hotel podreti topol, pa se je naglavl v smer, kjer je stal Travnar in se s hrbiom upiral vanj. Stari Lipar se je pokrižal in glasno molil. Vsi so zmajevali z glavo, vsem je bilo hudo, da je bil Travnar tako trmast in ni hotel poslušati dobrega sveta.

Zdaj stojita ob kolovozu samo dva topola. Posekano deblo tretjega je ostalo tam, nihče ga ni hotel odpeljati.

Kadar zaveje veter, se zamajeta vrhova, nevihta ju upogiba, kadar pa zapiha lahna sapa, trepetajo listi dveh topolov.

Kdor pogleda proti topoloma, se spomni Travnarja, ki je dolgo proti ob cerkvi. Nihče se ju ne dotakne, da si ne bi nakopal nesreče. Topola sta zrastle iz miru in v miru naj upogibata še ta dva svoje vrhove.